

בעזר ה' יתברך ויתעלה

ספר
ליקוטי זוהר תהילות דוד
סדר בראשית

UT

כינוס גדול מספר הזוהר
מהתנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי
זי"ע

מסודר על סדר הפרשיות

ליקוט מיוחד מזוה"ק ותקוני זהר וזהר חדש על עניני דוד המלך ע"ה, וגודל מעלת אמירת תהלים, תורה ותפילה.

עם פירוש הסולם שמבאר ומתרגם כל דברי הזוהר במלואם, החל מענינים הפשוטים עד המקומות הסתומים ביותר ואינו מניח אף מלה אחת בלי פירוש. והוא ביאור השוה לכל נפש.

חלקנו אותם לפרקים כדי שיוכל לגומרם בכל שבוע ובכל חודש ושנה.

סדרנו כותרת על הרבה מאמרים בצורה תמציתית מרוכזת באופן שבסקירה אחת יבין הקורא את הענין. עוד הכנסנו מראה מקומות בפנים הזוהר במקום שהיה חסר המראה מקומות.

* * *

הוצאתי לאור עולם בחמלת ה' עלי
בזכות אבותי ורבותי הקדושים

הרב שלום יהודה גראס
אבדק"ק האלמין

בעמח"ס: אור הזוהר, קובץ ספרים בעניני כשרות ג"ן חלקים, שמירת המצות כהלכתן כ"ח חלקים, קובץ ספרים בעניני ניקור קי"ח חלקים, קובץ ספרים בעניני שחיטה ל"ו חלקים, ועוד

* * *

חודש מנחם אב שנת ה'תנש"א לפ"ג
ברוקלין ניו יארק יצ"ו

בשער

הערות אחדות לדרך עבודתי בחיבור זה

- (א) הוספנו מאמרים שלימים שחסרים בכלל בזהר או שמצוין למוצאם במקום אחר.
- (ב) הוספנו מפתח כעין קיצור ותמצית לפני כל פרק ופרק, ובפנים הפרק לפני האותיות והסעיפים, שמבאר כל נושא בצורה תמציתית ומרוכזת, באופן שבסקירה אחת ימצא הקורא את הענין המבוקש.
- (ג) הוספנו הערות נחוצות בשולי הגליון.
- (ד) חלקנו את כל מאמר מהזהר לחלקים, חלק מהם כמו שחילק אותם בעל הסולם, ולפעמים באופן יותר קל לפי הצורך והסדר של עניני הפרק לערכם כשלחן ערוך כדי להקל על המעיין.
- (ה) הוצאנו מפירוש בעל הסולם רק הנחוץ אל הפשט, ולפעמים הוספנו מהביאור כדי שיהיה שוה לכל נפש.
- (ו) חלוקת הספר לפרשיות השבוע בתוך מסגרת נאה ויהא דבר זה בעזרה"ת סיוע ללומדים בו, שעי"ז ישתדלו ללמוד את הספר כולו במשך תקופת השנה.
- (ז) גם חלקנו לאומרו בכל יום ויום באופן שיוכל לגמרו בכל חודש כמו שגומר ספר התהלים.
- (ח) הדפסה נאה על ידי "מעשה חושב" באותיות גדולות מחכימות.
- (ט) בטוחני כי ספר זה יהיה לעזר לכל, ליושבי על מדין ולבעלי בתים, ולהמון עם, דברים שיגעתי בהם רבות, הם ימצאום מוכנים ומסודרים, "שהכל צריכין למרי חיטיא" (ברכות, ס"ד ע"א) "למי שקיבץ תבואות למכור, כלומר למי שקיבץ שמועות" (רש"י שם).
- (י) ליקוט על דבר מעלת וסגולת הלימוד בספר הזהר הקדוש, ראה להלן ב"פתח דבר".
- (יא) תוכן הספר לפי הפרקים והמאמרים.

הקדמה

אשירה לה' בחיי אזמרה לאלוקי בעודי, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, ואודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו, ואספר שבחו וחסדו אשר הפליא לעשות אתי, ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי לסדר הספרים הקדושים על הזוהר, לאחר שהרהרתי רבות בדבר האפשרות להתקין ולהכניס ענין אמירת תהלים אצל כל אחד מישראל כמבואר בספרי שמחת שלום שענין אמירת תהלים בשופי מקרב ביאת משיח בן דוד.

גם התבוננתי וראיתי בספר הזוהר הקדוש שמכל פסוקי נביאים וכתובים לרוב נתבארו בזוה"ק פסוקי תהלים ועניני תהלים המעוררים לתורה ולתפלה ועניני דוד המלך ע"ה נעים זמירות ישראל מחברו של ספר התהלים, חשבתי ללקט המאמרים השייכים להנ"ל כי שיערתי שיהי' בזה תועלת גדול כי מה טוב לאדם השופך שיחו לפני קונו ואת ה' יכבד מגרונו מספר תהלות ה' מנעים זמירות ישראל אל מי מקדושים יפנה בכוונת הדברים הנה מאמרי התנא האלקי בספר הזוה"ק המה אבן הראשה לכל דבר שבקדושה הנגלות מלהיבים ומחרידים בוערים כלפידים והנסתרות ליודעי חן יסוד חכמת האמת חכמת הקבלה ולבלתי יודעים לטהרת הנפש סגולה כמו שהובא בספרן של צדיקים שלימוד זהו"ק בכל יום הוא תקון גדול לנפש (שער הקדושה למהרח"ו). ומצינו בת"ז (ת"י שתיארה כ"ג ע"ב) שנאמר לו להרשב"י מן השמים כמה בני נשא לתתא יתפרנסון מהאי חבורא דילך כד יתגלי לתתא בדרא בתראה לסוף יומיא ובגינייה (ויקרא כ"ה) וקראתם דרור בארץ.

וברע"מ פ' נשא (קכ"ד ע"ב) אחרי שביאר שם שהבירורים בגלות האחרון שהם לברר וללבן ולצרף כצרוף הכסף וכבחון הזהב באילנא דטו"ר הם דוגמת נסיון דסוטה כתב כגוונא דא יתעביד לנסאה לון לישראל בפורקנא בתרייתא הה"ד (דניאל

י"ב) יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים דאינון מסטרא דטוב וקיימין
בנסיונא והרשיעו רשעים אינון מסטרא דרע כו' והמשכילים
יבינו מסטרא דבינה דאיהו אילנא דחיי בגינייהו אתמר
והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע בהאי חבורא דילך דאיהו
ספר הזהר מן זוהרא דאמא עלאה תשובה באלין לא צריך
נסיון ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו ספר
הזהר יפקון ביה מן גלותא ברחמי ויתקיים בהון (דברים ל"ב) ה'
בדד ינחנו ואין עמו אל נכר (ועיין זוה"ק בראשית כ"ו ע"א וברע"מ כי
תצא רע"ט).

וראיתי כתוב בשם קדוש א' מדבר כי עלינו לתת שבח
והודאה להש"י בכל יום שבאנו לעולם אחר שנתגלה ס' זוה"ק
בעולם. אמנם מרוב הטרדות ודוחק הפרנסה ותלאות פגעי
הזמן שכמעט כשל כח הסבל ה' ירחם מעטים המה שיקחו
להם פנאי בכל יום לשום מעיינים בספר הזוה"ק.

ועל זאת היה תמיד לבי דוי בראותי שספר הזוה"ק הוא
מלא מכל דברי מוסר שכליותים רעיונות נשגבים מלי
דחסידותא וחקירות עמוקות על דרך טהרת הקדש, מלבד מה
שכל יסודי חכמת הקבלה נובעים ממנו. ואחר כל אלה הוא
כספר החתום מפני שהוא מחובר בלשון הארמית שהיתה אז
שפה המדוברת ועתה היא שפה מתה ומה בצע בספר קדוש כזה
אם אך אחד מעיר ושנים ממשפחה ילמדו בו בהבנה, האם
באופן זה יתפשט לימוד הזוה"ק בין ישראל קודם ביאת הגואל
כנבואת אליהו הנביא.

לכן סמכתי לכל מאמר מהזוהר הקדוש מפירוש הקדוש
בעל הסולם, ומחולק לקטעים כדי להקל על הקורא.

והעתקתי על פי רוב המאמרים הראויים להציגם על דרך
פשט ופירוש הפסוקים וגם במקום שבאו הדברים סתומים
מלהבין כפשוטן לא מנעתי מלהציגם מכמה טעמים:

א) שהלימוד בזוה"ק מועיל אף בלתי הבנת הענין והרי"ס' תקוני זהר מחולק לימים ללמדו מר"ח אלול עד אחר עשי"ת אף שכמעט רובו ככולו לא רבים יחכמו לעמוד בסודו לדעת פירוש הדברים.

ב) עוד לא אלמן ישראל משרידים בעם שיש להם קצת ידיעה בפנימיות הדברים ששרשם בחכמת האמת.

ג) נראה שהנפש הישרה מתפעלת בראותה כי הדברים אינם כפשוטן ורב טוב צפון וע"ז נאמר מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך.

כתוב בספרים הק' שראוי לכל אדם לזכות את הרבים, ואם יזכה שיועילו דבריו לאחד מני אלף די לו אם לא בא לעולם אלא לדבר הזה (ועיין שו"ת חת"ס).

בטחוני חזק בהשם יתברך שבזכות דוד המלך ע"ה וזכות רבי שמעון בר יוחאי עם שאר החברייא קדישא יגן עלינו ובעדנו שתאריך אפך עד שובינו אליך בתשובה שלימה מלפניך אמן סלה.

ואני תפילה להשם יתברך שיהיו מעשה ידינו בזה רצוים לפניו יותר מהשגתינו בזה וכמ"ש הזוה"ק פ' יתרו (צ"ג ע"ב) על הפסוק ויהי נועם וגו' ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

ועל ידי אמירת מזמורי דוד המלך ע"ה מספר תהלים והמפורש עליו במאמרי רבי שמעון בר יוחאי בספרי הזוה"ק ותיקוני זהר וז"ח שמאיר לנו להבין עמקי סודות התוה"ק ועמקי סודות ספר התהלים. כי אך באורם יאיר לנו ותרום קרני כנסת ישראל שבעתים, ע"י למודי עץ החיים נזכה לראות בנחמת ציון וירושלים במהרה בימינו אמן.

יהי רצון שחיבורי זה יהיה לעילוי נשמתו של אדמו"ר זללה"ה ותהי מנוחתו כבוד במחיצתם של צדיקים, ויעלה בתפילה על בניו ונכדיו וניניו למען ישכילו כל אשר יעשו בתורה

ובמצות ובמעשים טובים, בגשמיות וברוחניות, לאורך ימים
ושנות חיים בבריאות איתנה ובנהורא מעליא אמן.

ואני אברך ולי נאה לברך את נות ביתי רעיתי היקרה
עקרת הבית, מנשים באוהל תבורך, אשר לרוב מסירתה
והשגחתה בכל הבנים והנכדים אשר חנן ה' אותנו הגענו עד
הלום.

יהי רצון שנוכה יחדיו לראות שכל בנינו לימודי ה'
עוסקים בתורה ומזכים את הרבים, ללמוד וללמד לשמור
ולעשות, ולא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו ומפי זרע זרענו
עד עולם. ונוכה לבריאות איתנה ונהורא מעליא לאורך ימים
ושנות חיים וכל טוב. ויהי רצון שאזכה לסיים בקרוב את
החלק השני של החיבור הנוכחי ולהוציאו לאור עולם לזכות
את הרבים, וכן להוציא לאור את כל חיבורי אשר חנני ה'
להגדיל תורה ולהאדירה אמן.

המעתיק והמסדר
הק' שלום יהודה גראס
אבדק"ק האלמין

בעמח"ס: אור הזוהר, קובץ ספרים בעניני כשרות ג"ן חלקים, שמירת המצות כהלכתן כ"ח
חלקים, קובץ ספרים בעניני ניקור קי"ח חלקים, קובץ ספרים בעניני שחיטה ל"ו חלקים, ועוד
* * *

חודש מנחם אב שנת ה'תנש"א לפ"ג
ברוקלין ניו יארק יצ"ו

ספר
לקוטי זוהר תהלות דוד

בראשית

פרשת בראשית

- פרק א' -

(הקדמת ספר הזוהר די"ב ע"ב)

צריך לעסוק ולעמול בתורה בכל יום לתקן נפשו ורוחו
(א) פקודא חמישאה, (בראשית א') (בראשית מ"ז ע"ב) כתיב,
ישרצו המים שרץ נפש חיה בהאי קרא אית תלת פקודין
חד למלעי באורייתא, וחד לאתעסקא בפריה ורביה, וחד
למגזר לתמנייא יומין ולאעברא מתמן ערלתא.

פירוש הסולם

פרק א

מאמר פקודא חמישאה

(א) **צריך לעסוק ולעמול בתורה בכל יום לתקן נפשו ורוחו**
פקודא חמישאה וכו': המצוה החמישית כתוב, ישרצו המים שרץ נפש
חיה, במקרא הזה יש שלש מצות, אחת לעסוק בתורה, אחת לעסוק בפריה
ורביה, ואחת למול לשמונה ימים ולהעביר משם את הערלה **וצריך** לעסוק בה
בכל יום לתקן נפשו ורוחו.

**העוסק בתורה מתתקן בנשמה קדושה וזוכה להיות
כמלאכים הקדושים**

ב) למלעי באורייתא ולאשתדלא בה, ולאפשא לה בכל יומא, לתקנא נפשיה ורוחיה. דכיון דבר נש אתעסק באורייתא, (נח ס"ב ע"א) אתתקן (ש"כ א') בנשמתא אחרא קדישא. דכתיב שרץ נפש חיה, נפש דההיא חיה קדישא. דכד בר נש לא אתעסק באורייתא, לית ליה נפשא קדישא קדושה דלעילא לא שריא עליו. וכד אשתדל באורייתא, בההוא רחישו דרחיש בה, זכי לההיא נפש חיה, ולמהדר כמלאכין קדישין.

ע"י שעוסק בתורה – אז רוח נכון חדש בקרבו.

ג) דכתיב (תהלים ק"ג) ברכו יי' מלאכיו אליו אינון דמתעסקין באורייתא דאקרון מלאכיו בארעא ודא הוא דכתיב ועוף יעופף על הארץ האי בהאי עלמא. בההוא עלמא תנינן דזמין קב"ה למעבד לון גדפין כנשרין

----- פירוש הסולם -----

**ב) העוסק בתורה מתתקן בנשמה קדושה וזוכה להיות
כמלאכים הקדושים**

דכיון דבר נש וכו': מכיון שהאדם עוסק בתורה, הוא מתתקן בנשמה אחרת קדושה, שכתוב, שרץ נפש חיה. **שפירושו**, נפש מחיה ההיא הקדושה, **שהיא המלכות**, כי כשהאדם אינו עוסק בתורה, אין לו נפש קדושה, הקדושה שלמעלה אינה שורה עליו, וכשהוא עוסק בתורה, באותו הרחש שדובב בה, זוכה לנפש חיה ההיא, ולהיות כמלאכים הקדושים.

ג) ע"י שעוסק בתורה – אז רוח נכון חדש בקרבו

דכתיב ברכו וגו': שכתוב ברכו ה' מלאכיו. אלו הם העוסקים בתורה, שנקראים מלאכיו בארץ. וזהו שכתוב, ועוף יעופף על הארץ. זה הוא בעולם הזה, ובעולם ההוא, למדנו שעתידי הקב"ה לעשות להם כנפים כנשרים לשוטט בכל העולם שכתוב, וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים.

- פרק א' - - פרק א' יא

ולאשטא בכל עלמא דכתיב (ישעי' מ') וקוי יי' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים.

ד) והיינו דכתיב ועוף יעופף על הארץ דא אורייתא דאקרי מים ישרצון ויפקון רחשא דנפש חיה מאתר דההיא חיה ימשכון לה לתתא כמה דאתמר וע"ד אמר דוד (וישב קי"ב ע"ב) (תהלים נ"א) לב טהור ברא לי אלקים למלעי באורייתא וכדין ורוח נכון חדש בקרבי:

----- פירוש הסולם -----
ד) והיינו דכתיב ועוף וגו': וזהו שכתוב, ועוף יעופף על הארץ. כי התורה שנקראת מים ישרצו ויוציאו רחש של נפש חיה ממקומה של חיה ההיא **שהיא המלכות**. ימשכו אותה למטה כמו שלמדנו. ועל זה אמר דוד לב טהור ברא לי אלהים, לעסוק בתורה ואז, ורוח נכון חדש בקרבי.

- פרק ב' -

(בראשית דכ"ג ע"ב)

**אם התפילה אינה שלימה אז רודפים אחריה ע' אלף
רבוא מלאכי חבלה רח"ל**

(א) ואי צלותא לאו איהי שלימא כמה מלאכי חבלה רדפין אבתרה כד"א (איכה א) כל רודפיה השיגוה וגו'. ובגין דא מצלין (תהלים ע"ח) והוא רחום יכפר עון דא סמאל דאיהו נחש. ולא ישחית דא משחית והרבה להשיב אפו דא אף ולא יעיר כל חמתו דא חמה בגין דלא

----- פירוש הסולם -----

פרק ב**מאמר תפלה לעני****אם התפילה אינה שלימה אז רודפים אחריה ע' אלף רבוא
מלאכי חבלה רח"ל**

(א) ואי צלותא לאו איהי שלימא, כמה מלאכי חבלה רדפין אבתרה, כד"א כל רודפיה השיגוה בין המצרים ואם התפילה אינה שלימה, כמה מלאכי חבלה רודפים אחריה כמ"ש כל רודפיה וכו'. ובגין דא מצלין: והוא רחום יכפר עון, דא ס"מ דאיהו נחש. ולא ישחית, דא משחית. והרבה להשיב אפו, דא אף. ולא יעיר כל חמתו דא חמה. ומשום זה מתפללים, והוא רחום וכו' שהוא כנגד ד' קליפות: יכפר עון, הוא כנגד ס"מ שהוא הנחש ולא ישחית, הוא כנגד הקלי' הנקראת **משחית**. והרבה להשיב אפו הוא כנגד הקלי' הנקראת **אף**. ולא יעיר כל חמתו הוא נגד הקלי' הנקראת **חמה**. ואנו מתפללים בגין דלא ירדפון בתר צלותא, שד' הקליפות הנ"ל לא ירדפו אחרי התפילה. וכמה מלאכי חבלה תליין מנייהו, וכמה מלאכי חבלה תלויים באלו ד' הקליפות הנ"ל. שבעה ממנן אנון, ותליין ע', ובכל רקיעא אינון מקטרגין, ותליין מנייהו ע' אלף רבוא, שבעה ממונים הם, ותלויים בהם שבעים ואו ע' ממונים מקטרגים בכל רקיע ורקיע, שהתפילה עוברת דרכו, ואז תלויים מהם שבעים אלף רבוא מלאכי חבלה.

ירדפון בתר צלותא וכמה מלאכי חבלה תליין מנייהו
שבעה ממנן אינון ותליין מנייהו שבעין ובכל רקיעא
ורקיעא אנון מקטרגין ותליין מנייהו עשרה אלף רבוא.

**אם התפילה שלימה בטלית ותפילין מיד בורחין כל
מלאכי חבלה, וז"ש יפול מצדך אלף**

ב) ואי צלותא סלקא שלימא בעטופא דמצוה
ותפילין על רישא ודרועא אתמר בהו (דברים כ"ח) וראו כל
עמי הארץ כי שם ידו"ד נקרא עליך ויראו ממך. שם יי
אוקמוה דאיהי תפלין דרישא ומאן דחזי שם ידו"ד על
רישא בצלותא דאיהו (ידו"ד) אדנ"י מיד כלהון ברחין
הה"ד (תהלים צ"א) יפול מצדך אלף וגו'.

----- פירוש הסולם -----

ב) ואי צלותא סלקא שלימה בעטופא דמצוה ותפילין על
רישא ודרועא, אתמר בהו, וראו וגו' ואם התפילה עולה בשלימות
שהיא בטלית של מצוה ותפילין על ראש וזרוע, אז נאמר בהם וראו כל עמי
הארץ וגו'. שם ה' אוקמוה דאיהי תפילין דרישא, ומאן דחזי שם
הוי"ה על רישא בצלותא דאיהי אדנ"י, מיד כלהון ברחין הה"ד יפול
מצדך אלף, שם ה' בארוהו שהוא תפילין של ראש, וכל הרואה את שם הוייה
על הראש, בהתפילה שהיא שם אדנ"י, תיכף בורת, וז"ש יפול מצדך אלף.

דוד המלך ע"ה כשראה צער השכינה השתתף בצערה
 והתפלל עליה – כשראה שישראל חוזרים בתשובה
 בשמחה תיקן עשרה מיני תהלים – ואח"כ אמר תפילה
 לדוד הטה ה' אזנך ענני

ג) ויעקב בגין דחמא ברוחא דקודשא דוחקא
 דגלותא בתראה בסוף יומיאי (אמר (בראשית כ"ח) ויפגע
 במקום וילן שם כי בא השמש ובא לילא דגלותא ואמר)
 (שם ל"ב) ויירא ויירא יעקב מאד ויצר לו ופליג עמא
 קדישא בגלותא לג' סטרין כד"א (שם ל"ג) וישם את
 השפחות ואת ילדיהן ראשונה ברישא בגלותא דאדום
 ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים
 ובגין דחמא בתר כן עניותא וצערא דלהון אמר (שם כ"ח)
 ושבתי בשלום אל בית אבי ואמר ונתן לי לחם לאכול
 ובגד ללבוש.

----- פירוש הסולם -----

ג) דוד המלך ע"ה כשראה צער השכינה השתתף בצערה
 והתפלל עליה – כשראה שישראל חוזרים בתשובה
 בשמחה תיקן עשרה מיני תהלים – ואח"כ אמר תפילה
 לדוד הטה ה' אזנך ענני.

ג) ויעקב, בגין דחמא ברוחא דקודשא, דוחקא גלותא בתראה
 בסוף יומיאי אמר ויירא יעקב מאד ויצר לו: ומשום שראה יעקב ברוח
 הקודש, את הדוחק שבגלות האחרון באחרית הימים, נאמר עליו, ויירא יעקב
 מאד ויצר לו. ופליג עמא קדישא בגלותא לג' סטרין, כד"א וישם את
 השפחות ואת ילדיהן ראשונה, ברישא בגלותא דאדום, ואת לאה
 וגו' ויחלק את העם הקדוש בגלות לג' בחינות, כמ"ש וישם את השפחות ואת
 ילדיהן ראשונה, דהיינו בראש, בגלות אדום ואת לאה וגו'.

טו - פרק א' - - פרק ב'

דוד המלך ע"ה ראה את הגלות חרבה ויבשה היה לוקח
חלק בצער השכינה - אחר שראה שישראל חוזרין
בתשובה תיקן עשרה מיני תהלים - מגלה סודות
נוראות בפרקי תהלים, תפלה לעני כי יעטוף, ותפלה
לדוד הטה ה' אזנך ענני

ד) ודוד בגין גלותא אמר (שמואל ב' ז) רעב ועיף וצמא

פירוש הסולם

ד) דוד המלך ע"ה ראה את הגלות חרבה ויבשה היה לוקח חלק בצער השכינה – אחר שראה שישראל חוזרין בתשובה תיקן עשרה מיני תהלים – מגלה סודות נוראות בפרקי תהלים, תפלה לעני כי יעטוף, ותפלה לדוד הטה ה' אונך ענני.

ד) ודוד בגין גלותא אמר, רעב ועיף וצמא במדבר, בגין דחמא שכינתא חרבה יבשה הוה נטיל צערא בגינהא: ועל הגלות הזה, אמר דוד על השכינה, רעב ועיף וצמא במדבר, משום שראה אותה חרבה ויבשה היה לוקח חלק בצער השכינה. פירוש, אע"פ שבחינת דוד עצמו, הוא מחזה ולמעלה, כי הוא מבני לאה וענין גלות אדום הוא על בחינת מלכות דמלכות שמחזה ולמטה השתתף בצערה והתפלל עליה אע"פ שאינה בחינתו עצמו.

לבתר דחמא דהדרין ישראל בתשובה בחדוה תקין עשר מיני תהלים, ובסוף כלהו, אמר תפלה לדוד וגו', אחר שראה את ישראל חוזרים בתשובה בשמחה, תיקן עשרה מיני תהלים ובסוף כולם אמר תפלה לדוד הטה ה' אונך ענני כי עני ואביון אני. (ה"ג בתק"ח) חזא דכולהו צלותין דנגונא הוו מתעטפין קדם מלכא ולא הוו עאלין עד דייעול צלותא דעני, ראה שכל התפילות שהם בניגון היו מתאחרות להתקבל לפני המלך, ולא היו נכנסות אליו עד שנכנס תפלת העני. ובגין דא צלותא דעני אקדים לכלהו, ומשום זה הקדים תפלת העני לכל התפילות פירוש, כי אחר שישראל חזרו בתשובה, והעלו מ"ן ע"י תורה ומעש"ט והחזירו את זו"ן פב"פ, כי נשלמה בנין פרצופה של הנוקבא, הנה אז תיקן דוד עשרה מיני תהלים (כמ"ש בת"ז תק' י"ג) שהם כנגד עשר ספירות דנוקבא והנה מובא לעיל שג' בחינות הן בע"ס דפרצוף הנוקבא, שהן: לאה, רחל ושפחות. ובזמן שתא אלפי שני רק לאה ורחל, שהם ט"ס שלה, יכולות להתקן בשלימות, אבל בחינת השפחות שהיא מלכות שלה, לא תתקנה בכל השלימות רק בגמר התיקון. וע"כ נקראת המלכות הזאת בשם אחרית הימים ולפי זה נמצא שרק ט' מיני תהלים שהם כנגד לאה ורחל, תיקן בשלימות הראוי, אבל העשירית, שהיא כנגד המלכות לא היה יכול דוד יכול לתקן כראוי לה.

וזה אמרו, ובסוף כלהו אמר תפלה לדוד וגו' כי עני ואביון אני, כלומר, שבסוף כלהו, שהיא כנגד המלכות לא היה יכול לתקן אותה ולומר

במדבר בגין דחמא שכנתא חרבה יבשה הוה נטיל צערא בגינהא לבתר דחמא דהדרין ישראל בחדוה תקין עשר מיני נגונין ובסוף כלהו אמר (תהלים ק"ב) תפלה לעני כי יעטוף (נ"א תקין י' מיני תילים ובסוף כלהו תפלה לדוד הטה יי' אזנך ענני חדא דכלהו צלותין דבגינייהו מתעטפין קדם מלכא ולא הוו עאלין עד דייעול צלותא דעני אמר תפלה לעני כי יעטוף) והיא צלותא דעטיף כל צלותין קדמה' עד דייעול צלותא דיליה ובגין דא אקדים עני לכלהו.

----- פירוש הסולם -----

תהלים בניגון כראוי, וע"כ אמר תפלה בלא ניגון, ואמר שבבחינה זו הוא עני ואביון, ואינו יכול להמשיך לה שום שפע, וזהו מטעם הנ"ל, כי היא עומדת להתתקן רק בגמר התיקון, ולא מקודם לכן.

אמנם עכ"ז יש לה תיקון במקצת גם בשתא אלפי שני מטרם גמר התיקון, כמ"ש הזהר לפנינו, בסוד עטיפא דמצוה. ולא עוד, אלא מטרם שבחינה אחרונה זו מקבלת תחלת תיקונה הטה, לא יעשה שום תיקון גם בט"ס הראשונות של המלכות וזה אמרו חזא דכלהו צלותין דניגונא הוו מתעטפין קדם מלכא ולא הוו עאלין עד דייעול צלותא דעני. ראה שכל התפילות השלימות, שהם בניגון, דהיינו הט' מיני תהלים, שהם כנגד ב' בחינות הראשונות דנוקבא, לאה ורחל, אשר ראיות לקבל כל תיקוניהם גם בשתא אלפי שני, ועכ"ז הן מתאחרות מליכנס לפני המלך, ולא יכנסו לקבל תיקונם עד שבחינה ג' האחרונה, שהוא מלכות שלה הנקראת תפלה לעני תכנס מתחלה, לקבל את תחילת התיקון שלה הנ"ל בסוד **עטופא דמצוה**, וז"ש, ה"ד תפלה לעני כי יעטוף דעטף כל צלותין קדמאי עד דעאל צלותא דעני, וז"ש תפלה לעני כי יעטוף, שפירושו, שהעני מעטף ומאחר כל התפילות הקודמות עד שנכנס תפלתו תפלת העני יעטוף, פירושו יאיר מלשון העטופים ללבן ובגין דא צלותא דעני אקדים לכלהו, וע"כ נמצא שמקדים תפלת העני לכל התפלות, ולכן נאמר תפלה לעני כי יעטוף, משום שהוא צריך להכנס מקודם, הוא נמצא מעטף האחרים.

ה) מאן צלותא דעני דא צלותא דערבית דאיהי רשות בפני עצמה בלא בעלה ובגין דאיהי בלא בעלה איהי עניה יבשה (ברשות כל אינש) וצדיק עני יבש דא זרעא דיעקב דאיהו ברשות כל אומין דעלמא ודמיא לצלותא דערבית דאיהי ליליא דגלותא.

ו) וצלותא דשבת איהי צדקה לעני כמה דאוקמוה מ"מ שמש בשבת צדקה לעניים (דעניים מתנחמי בארח

פירוש הסולם

ה) מאן צלותא דעני דא צלותא דערבית דאיהי רשות בפני עצמה בלא בעלה: ושואל מי הוא תפלת העני, ואומר שהוא תפלת ערבית, שהיא הנוקבא, בעת שהיא רשות בפני עצמה כי אז הנוקבא היא בלי בעלה ובגין דאיהי בלא בעלה איהי עניה יבשה ברשות כל אינש, (ה"ג בתק"ח) ומשום שהיא בלי בעלה היא עניה ויבשה בלי שפע, והיא ברשות כל אדם. כלומר שכל אחד משעבד אותה עם דרכיו ומעשיו. דא זרעא דיעקב דאיהו ברשות כל אומין דעלמא וזה הוא זרעו של יעקב, שהם ברשות כל אומות העולם, שכל האומות משעבדות אותם תחת רשותם, ודמיא לצלותא דערבית וזה דומה לתפלת ערבית, שכמו שהנוקבא מבחינת תפלת ערבית, היא ברשות כל אדם, כן זרעו של יעקב הם בגלות ברשות אומות העולם.

ו) וצלותא דשבת איהי צדקה לעני, כמה דאוקמוה מארי מתניתין, שמש בשבת צדקה לעניים: ותפלת שבת איהי צדקה לעני, כמו שבארוה בעלי המשנה שמש בשבת צדקה לעניים.

ובג"ד צריך בר נש למהוי איהו כעני לתרעא דמלכא בצלותא דעמידה בכל שית יומין דחול בגין שכינתא: וע"כ צריך האדם לעשות עצמו כעני בשער המלך, בתפילה דעמידה של כל ששת ימות החול, בשביל השכינה. דהיינו להשתתף בצער השכינה כמו דוד. ומתעטף לה בעטופא דמצוה דציצית, כעני ויהא בתפילין כאביון לתרעא דהיכלא דאיהי אדנ"י, דהכי סליק לחושבן היכל. ומתעטף בעטיפת מצוה, דהיינו בטלית מצויצת, כמו עני, ויהיה בתפילין כאביון, בשער המלך: שהיא אדנ"י בגי' ס"ה כמספר היכל.

דשמשא דשבתא). ובגין דא צריך ב"נ למהוי איהו כעני לתרעא דמלכא בצלותא דעמידה בכל שית יומין דחול בגין שכנתא ומתעטף לה בעטופא דמצוה דציצית כעני ויהא בתפילין כאביון לגבי תרעא דאיהו אדנ"י דהכי סליק לחושבן היכ"ל ודא איהו אדנ"י שפתי תפתח.

ז) וכד אפתח פומיה בצלותא דערבית נשרא קא נחית ביומין דחולא לקבלא בגדפהא צלותא דליליא ודא נוריא"ל אתקרי אוריא"ל מסטרא דחס"ד ונוראי"ל מסטרא דגבורה דאיהו נור דליק דאתמר ביה (דניאל ז') נהר דינור וגו'.

ח) ובצלותא דשחרית אריה נחית לקבלא צלותא בדרועוי וגדפוי דארבע גדפין (ס"א אית) לכל חיה דא מיכאל. ובצלותא דמנחה שור נחית לקבלא (נ"א צלותא) בקרנוי וגדפוי ודא גבריאל.

----- פירוש הסולם -----

ז) וכד אפתח פומיה בצלותא דערבית נשרא קא נחית ביומין דחולין לקבלא בגדפהא צלותא דליליא: וכשאדם פותח פיו, בימות החול, בתפלת ערבית, יורד הנשר, לקבל בכנפיו את תפלת הלילה. ודא נוריאל, אתקרי אוריאל מסטרא דחסד, ונוריאל מסטרא דגבורה דאיהו נור דליק, דאתמר ביה נהר דינור. ונשר הזה נקרא נוריאל כי אוריאל הוא נקרא מצד החסד, ונוריאל הוא נקרא מצד הגבורה, להיותו אש דולק, שנאמר בו נהר דינור נפיק מן קדמוהי.

ח) ובצלותא דשחרית אריה נחית לקבלא צלותא בדרועוי וגדפוי דד' גדפין אית לכל חיה, דא מיכאל: ובתפלת שחרית יורד האריה לקבל התפלה בזרועיו וכנפיו, כי ד' כנפים יש לכל חיה, וזהו מלאך מיכאל. ובצלותא דמנחה, שור נחית לקבלא צלותא הקרנוי וגדפוי, ודא גבריאל. בתפלת המנחה, יורד השור לקבל התפלה, בקרניו וכנפיו, וזהו המלאך גבריאל.

(ט) ובשבת נחית קב"ה בג' אבהן לקבלא בת יחידא דיליה בהון ודא רזא דשבת ש' ב"ת יחידא דיליה. בההוא זמנא חיוון עלאין דאתקריאו בשמא דיי' פתחין ואמרין (תהלים כ"ד) שאו שערי' ראשיכם והנשאו פתחי עולם.

(י) בההוא זמנא מתפתחין שבעה היכלין. היכל קדמאה היכלא דאהבה. תנינא היכלא דיראה. תליתאה היכלא דרחמי (תקונים כ"ב) חמישאה היכלא דנבואה

----- פירוש הסולם -----
 (ט) ובשבת נחית קב"ה בתלת אבהן לקבלא בת יחידא דיליה בהון, ובשבת יורד הקב"ה בסוד ג' אבות חג"ת, שמחזה ולמעלה דזו"ן לקבל בהם הבת יחידה, דהיינו התפלה שהיא הנוקבא. דהיינו כנ"ל בדיבור הסמוך שביום השבת החיות עלאין, חג"ת שלמעלה מחזה, הן נושאות את הנוקבא לזווג, הרי שהקב"ה, דהיינו הז"א מקבל את הבת יחידא עם תלת אבהן, שהם חג"ת, חיות עלאין, כמבואר. ודא רזא דשבת, ש' ב"ת, בג' אבהן מקבל קב"ה לצלותא. דאיהי שבת, בת יחידא דיליה, וזהו סוד השבת, שהיא נוטריקון ש' ב"ת, שג' קוין שבש' רומזים על ג' אבות חג"ת. כי בג' אבות מקבל הקב"ה את התפלה, שהיא שבת בת יחידה שלו. דהיינו בג' חיות עלאין שמחזה ולמעלה, הקראות מרכבתא עלאה. כמ"ש והולך.

בההוא זמנא, חיוון עלאין דאתקריאו בשמא דהוי"ה, פתחין ואמרין שאו שערים ראשיכם וגו'. בעת ההוא, חיות העליונות הנקראות בשם הוי"ה פותחות ואומרות, שאו שערים ראשיכם וגו' ויבא מלך הכבוד.

(י) בההוא זמנא מתפתחין ז' היכלין: היכל קדמאה היכלא דאהבה, תנינא היכלא דיראה, תליתאה וכו'. באותה שעה נפתחים ז' היכלות: היכל הא' הוא היכל אהבה, הב' היכל היראה, הג' היכל הרחמים, הד' היכל הנבואה מבחינת אספקלריא המאירה, הה' היכל הנבואה מבחינת האספקלריא שאינה מאירה, הו' היכל הצדק, הז' היכל הדין. והם כנגד ז"ס חג"ת נהי"מ, היכל האהבה, הוא כנגד החסד, היראה, הוא כנגד גבורה, הרחמים כנגד תפארת, אספקלריא המאירה, כנגד נצח, שאינה מאירה כנגד הוד, הצדק כנגד יסוד, הדין כנגד מלכות.

- פרק א' - - פרק ב' כא

דאספקלריאה דלא נהרא. שתיתאה היכלא דצדק.
שביעאה היכלא דדי"ן.

יא) ועלייהו אתמר בראשית ברא שי"ת. אלקים
היכלא שביעאה והכי אינון ז' היכלין לתתא ולקבלייהו
שבעה קלין דהבו ליי'. וי"ח אזכרות דביה דבהון שט
קב"ה בי"ח עלמין (תהלים ס"ח) ברכב אלקים רבותים
אלפי שנאן דאנון י"ח רבוון עלמין וכמה נטורי תרעין
אית להכלין דמקבלין צלותין וכל צלותא לא תעול אלא
במדה במשקל.

----- פירוש הסולם -----

יא) ועלייהו אתמר, בראשית ברא שי"ת, אלקים היכלא
שביעאה: ועליהם אמרו, אשר בראשית הוא נוטריקון ברא שית דהיינו ששה
היכלות, אלקים, הוא היכל השביעי, ואינון ז' היכלין לתתא, וז' היכלין
לעילא: (בתק"ח) והם ז' היכלות מחזה ולמטה, וז' היכלות מחזה ולמעלה.
ולקבלייהו שבעה קלין דהבו לה', וי"ח אזכרות דביה, דבהון שט
קב"ה בי"ח עלמין: וכנגדם הם הז' קולות שיש בהמזמורן הבו לה' בני
אלים, והי"ח אזכרות, דהיינו י"ח שמות הוי"ה, הנמצאות בו, שבהם הקב"ה
משוטט בי"ח עולמות בסו"ה רכב אלקים רבותים אלפי שנאן, שהם י"ח רבוא
עולמות. וכמה נטורי תרעין אית להיכלין, דבמקבלין צלותין, וכל
צלותין, וכל צלותא לא תעול אלא במדה במשקל: וכמה שומרי
שערים נמצאים אל ההיכלת, שהם מקבלים התפלה, וכל תפלה אינה נכנסת
אלא במדה ומשקל.

(יב) ולית מאן דקאים קמי תרעא דצלותא ועליה אתמר (שם קכ"ז) לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער דאיהי תרעא דמלכא בגין דצלותא איהי מצוה ודא שכנתא ואורייתא דא קב"ה לא צריך הפסקה בינייהו וצריך לסלקא תורה ומצוה ברחימו ודחילו דכל פקודין דעשה ולא תעשה כלהו תליין מן שם ידו"ד כמה דאוקימנא רזא דא שמי עם י"ה ש"ה מצות לא תעשה וזה זכרי עם ו"ה רמ"ח מצות עשה והא הכא ש"ה רמ"ח.

----- פירוש הסולם -----

(יב) ולית מאן דקאים קמי תקעא דצלותא, ועליה אתמר לא יבושו וגו' דאיהי תרעא דמלכא: ואין מי שיעמוד לפני שער התפלה, **למנוע אותה מלהתקבל**, ועליו נאמר, לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער, בשער פירושו בשער המלך, דהיינו שער ההיכל. בגין דצלותא איהי מצוה ודא שכינתא, ואורייתא דא קב"ה, לא צריך הפסקה בינייהו: משום שהתפלה היא מצוה, והיא השכינה, דהיינו הנוקבא דז"א, ותורה שהוא הקב"ה דהיינו ז"א, אסור שתהיה הפסקה ביניהם, דהיינו שצריכים להבריא הקליפות המפסיקים בין קב"ה ושכינתיה, בסו"ה ונרגן מפריד אלוף וזה נעשה ע"י המשכת המוחין במדה ומשקל כנ"ל.

וצריך לסלקא תורה ומצוה בדחילו ורחימו דכל פקודין דעשה ולא תעשה, כלהו תליין משם הוי"ה: וצריכים להעלות התורה והמצוה, על ידי יראה ואהבה, כי כל מצות עשה, ומצות לא תעשה, תלויים כולם בשם הוי"ה. כמה דאוקימנא רזא דא, שמי עם י"ה ש"ה מצות לא תעשה, וזה זכרי עם ו"ה רמ"ח מצות עשה, והא הכא ש"ה רמ"ח. כמו שביארו את סוד הזה, אשר, מספר אותיות שמי, שהם ש"נ עם מספר אותיות י"ה שהם ט"ו עולים ביחד בגי' ש"ה, שהם ש"ה מל"ת, ומספר זכר י"ה שהיא רל"ז עם עם מספר ו"ה שהוא י"א עולים ביחד רמ"ח, שהם רמ"ח מצות עשה. והרי יש כאן בשם הוי"ה, ש"ה רמ"ח, דהיינו ש"ה בי"ה רמ"ח בו"ה, הרי שתרי"ג המצות כולן תלויות בשם הוי"ה.

יג) ואנון רמ"ח תיבין בק"ש ואתיהיבו מרחימו ודחילו דאת ה' ובגין דא תקינו הבוחר בעמו ישראל באהבה ואינון כלילן באברהם דאתמר ביה זרע אברהם אוהבי:

יד) ישראל דסליק ביו"ד ה"א וא"ו ה"א ורזא דמלה ישראל עלה במחשבה להבראות מחשבה חש"ב מ"ה

----- פירוש הסולם -----

יג) ואנון רמ"ח תיבין דקריאת שמע, ואתיהיבו מרחימו ודחילו דאת ה', ובק"ש יש רמ"ח תיבות, וניתנו מאהבה ויראה שבאות ה' דשם הוי"ה.

ובגין דא תקינו הבוחר בעמו ישראל באהבה, ומשום זה תיקנו לברך קודם ק"ש הבוחר בעמו וכו' להורות שאנו ממשיכים בק"ש רק בחינת האהבה בלבד, שה"ס רמ"ח מ"ע. ואנון כלילן באברהם, דאתמר ביה, זרע אברהם אוהבי. ואלו רמ"ח מצות עשה כלולות באברהם, כי אברהם בגי' רמ"ח, ואברהם הוא בחי' אהבה, שנאמר בו זרע אברהם אוהבי.

יד) ישראל דסליק ביו"ד הא ואו הא: (זה הוא אמצע ענין, כי חסר כאן איזה שורות ותמצא אותן בתיקונים חדשים דף ק"ח טור ד' שורה כ"ד וז"ל אחר זרע אברהם אוהבי). תפילין אינון עז דאתיהיבו מיראה דאיהו לשמאלא, ודא פחד יצחק, דתמן כל מקטרגין סלקין, ומתבע כל דינין, ובג"ד ובזרוע עוזו דא תפילין, י"ה ביראה, ו"ה באהבה, הה"ד אהבו את ה' כל חסידיו. תפארת הוי"ה כליל כלא, ובג"ד אתמר ביעקב, והנה הוי"ה נצב עליו, דאיהו עמודא דאמצעייתא. לבתר דאתקרי ישראל, סליק ביו"ד הא ואו הא. תפילין נקראים עז, כי נתנו מיראה שהוא לשמאל, וזה הוא השם פחד יצחק, כי כל המקטרגים עולים שם לתבוע כל הדינים שבעולמות. ומשום זה אמרו שהכתוב ובזרוע עוזו, קאי על תפילין, כי י"ה הוא בחינת יראה, ו"ה הוא בחינת אהבה. וז"ש אהבו את ה' כל חסידיו, שפרושו, המשכת מוחין זו"ק שהם ו"ה.

ורזא דמלה, ישראל עלה במחשבה להבראות, מחשבה חשב-מ"ה, ותשכח ביה שמא קדישא, וסוד הדבר, דהיינו של הוי"ה

וביה תשכח שמא קדישא ובגין יעקב דאיהו ישראל
אתמר ויברא אלקים את האדם בצלמו בדיוקנא
דמאריה.

טו) בני חיי ומזוני מסטרא דעמודא דאמצעיתא
דאיהו בני בכורי ישראל ואיהו עץ החיים ואיהו אילנא
דמזון לכלא ביה ובגין דא אינון ישראל מזונא דיליה

----- פירוש הסולם -----

במילוי אלפין, הוא מה שאמרו ישראל עלה במחשבה להבראות, אשר
מחשבה הוא נוטריקון חש"ב מ"ה, שבחשבון מ"ה, דהיינו הוי"ה **במילוי**
אלפין, נמצא בו שם הקדוש.

ובגין יעקב דאיהו ישראל אתמר ויברא אלקים את האדם
בצלמו, בדיוקנא דמאריה, ובשביל יעקב, שהוא נקרא ישראל בגלות,
נאמר בו ויברא אלקים, וגו'.

טו) בני חיי ומזוני מסטרא דעמודא דאמצעיתא דאיהו בני
בכורי ישראל ואיהו עץ החיים ואיהו אילנא דמזון לכלא ביה, כי
בנים חיים ומזונות נמשכים לתחתונים רק מצד עמוד האמצעי שהיא נקרא בני
בכורי ישראל, והוא נק' עץ החיים וכן מכנהו הכתוב (דניאל ד' ט') בשם
אילנא דמזון דכולא ביה. ובגין דא אינון ישראל מזונא דיליה, צלותא
דחשיבא לקרבנא, (ויש כאן חסרים ובלבול דברים וצ"ל) ובגין דשכינה
אינון ישראל לתתא חיים דילה אוריתא מזונא דילה, צלותא
דחשיבא לקרבנא, ובגלותא אתמר הבה לי בנים, ובשביל השכינה
שהיא רק בתחתונים, נחשבים ישראל למטה לחיים שלה, של השכינה,
והתורה נחשבה למזונות שלה, והתפלה, הנחשבת לקרבן, דהיינו המקרבה את
השכינה לזווג אם ז"א נאמר עליה בגלות, שאומרת אל ז"א בעלה הבה לי
בנים. פירוש שהולך ומבאר ענין **בני חי ומזוני**, שעמודא דאמצעיתא, שהוא
ישראל, משפיע אל השכינה, בשביל התחתונים, ואומר שהשפעות **החיים** אל
השכינה, ה"ס בני ישראל התחתונים הממשיכים חייהם מהשכינה, והשפעת
סודות התורה בשביל התחתונים נחשב **למזונות** השכינה, והתפלה, שה"ס
זווגה עם הז"א, ממשכת **בנים** שה"ס נשמות ישראל בשביל התחתונים
שעליה הכתוב אומר הבה לי בנים.

- פרק א' - - פרק ב' כה

צלותא דחשיבא לקרבנא ובגלותא אתמר (בראשית ל') הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי.

טז) ושכינתא איהי קרבנא דקב"ה מניה בימינא ושמאלא וגופא וכד סלקא לגביה צריך לאכללא עמיה כל עשר ספירן דלית קדושה פחות מעשרה דאיהי קדושה דיליה ובגין דא כד בר נש בעי לסלקא צלותיה בכל תנועי או חויא בעי לקטרגא לצלותא צריך למעבד ליה קירטא ורזא דמלה זרקא מקף שופר הולך סגולתא :

----- פירוש הסולם -----

טז) ושכינתא איהו קרבנא דקב"ה, דמקבל לה בימינא ושמאלא וגופא (ויחודא דיליה עמה בצדיק, דאיהו אות תפילין ואת שבת ויו"ט). והשכינה היא קרבן של הקב"ה בעת שמקבל לה בימין ושמאל וגוף והיחוד שלו עמה, הוא על ידי הצדיק שהוא יסוד הנקרא אות, והוא אות תפילין ואות שבת ויו"ט.

וכד סלקא לגביה צריך לאכללא עמיה כל עשר ספירן דלית קדושה פחות מעשרה דאיהי קדושה דיליה (ברכה דיליה יחודא דיליה). וכשהתפלה, שהיא השכינה, עולה אל הז"א, צריכים לכול אותה עמו בכל עשר הספירות, כי אין קדושה פחות מעשרה, שהיא קדושה שלו, וברכה שלו ויחוד שלו.

אם חויא בעי לקטרגא לצלותא צריך למעבד ליה קירטא, ורזא דמלה זרקא מקף שופר הולך סגולתא, אם הנחש רוצה לקטרג על התפלה, צריכים לעשות כנגדו זריקת קירטא, שפירושו אבן הקלע, וסוד הדבר זרקא מקף שופר הולך סגולתא, כמ"ש לפנינו במאמר ר"ש.

פרשת נח

- פרק ג' -

(א) ויאמר אלקים אל נח קץ כל בשר בא לפני (חסר)
 (אהדרנא למלה קדמאה קץ כל בשר בא לפני. בא לפני
 ודאי בגין דאינון גרמו). ר' יהודה פתח (תהלים ל"ט)
 הודיעני יי קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני
 אמר (לעיל נ"ד א) דוד קמי קב"ה תרין קצין אינון חד
 לימינא וחד לשמאלא ואינון תרין אורחין למהך בהו בני
 נשא לההוא עלמא.

(ב) קץ לימינא דכתיב (דניאל י"ב) לקץ הימין וקץ
 לשמאלא דכתיב (איוב כ"ח) קץ שם לחשך ולכל תכלית
 הוא חוקר (אבן אופל וצלמות מאי ולכל תכלית הוא
 חוקר מאן הוא חוקר אלא ההוא קץ לשמאלא דמחשיך
 אפיהון דברייתא) מאי ולכל תכלית בזמנא דדינא שריא

----- פירוש הסולם -----

פרק ג

מאמר קץ כל בשר

(א) ויאמר אלקים וגו': רבי יהודה פתח, הודיעני ה' קצי וגו': אמר דוד
 לפני הקב"ה, שני קצים הם, אחד לימין ואחד לשמאל, והם שני דרכים לבני
 אדם ללכת בהם לעולם האמת.

(ב) קץ לימינא וכו': יש קץ לימין. כי כתוב לקץ הימין. ויש קץ לשמאל,
 כי כתוב קץ שם לחשך וגו' אבן אופל וצלמות. מהו ולכל תכלית הוא חוקר,
 מו הוא החוקר, אלא ההוא קץ שהוא לשמאל, הוא החוקר, שהוא מחשיך
 פניהם של הבריות. פירוש סיום האצילות נקרא קץ, ויש בו בחינת ימים
 המאיר ממטה למעלה. והוא קדוש ונקרא קץ הימין. ויש בו בחינת שמאל,
 ששם נאחזו הס"א להמשיך האור ממעלה למטה. והוא בחינת מלאך המות.
 (כמ"ש בהקדמת הזהר דף קס"ב אות ר"י).

על עלמא לשיצאה אבן אופל וצלמות. קץ שם לחשך דא מלאך המות דא נחש קץ כל בשר קץ שם לחשך דהא מסטרא דהתוכא דדהבא קאתי. ולכל תכלית בזמנא דדינא שריא על עלמא הוא חוקר למהוי קטיגורייא לעלמא, לאחשכא אפיהון דברייתא וכולי.

ג) קץ לימינא כדקאמרן דכתיב לקץ הימין. א"ל קב"ה לדניאל ואתה לך לקץ ותנח א"ל מנוחה בהאי עלמא או בההוא עלמא א"ל בההוא עלמא כד"א ינוחו על משכבותם (דניאל י"ב) (ותעמוד לגורלך לקץ הימין. אמר ליה לאן אתר דהא לא ידענא מה יהא עלי בההוא עלמא. א"ל ותנוח) א"ל בזמנא דיקומון מעפרא איקום בינייהו או לאו א"ל ותעמוד א"ל הא ידענא די יקומון כתות כתות מנהון דזכאי קשוט ומנהון דחייבי עלמא ולא ידענא עם מאן מנהון איקום. א"ל לגורלך. אמר ליה הא אמרת ואת לך לקץ אית קץ לימינא ואית קץ לשמאלא ולא ידענא לאן קץ. לקץ הימין או לקץ הימים. א"ל לקץ הימין.

----- פירוש הסולם -----

ג) קץ לימינא כדקאמרן וכו': הקץ לימין הוא כמו שאמרנו, שכתבו לקץ הימין, אמר לו הקב"ה לדניאל, ואתה לך לקץ ותנוח, א"ל דניאל בעולם הזה או בעולם האמת, א"ל בעולם האמת. כמש"ה ינוחו על משכבותם. אמר לו בשעה שיקומו מעפר, דהיינו בתחית המתים, אקום ביניהם או לא, א"ל ותעמוד, א"ל דניאל, יודע אני שיקומו, לתחית המתים, כתות כתות, מהם צדיקי אמת ומהם רשעי עולם ואיני יודע עם מי מהם אקום, א"ל לגורלך, היינו עם הצדיקים, א"ל והרי אמרת ואתה לך לקץ, הרי יש קץ לימין לשמאל, ואיני יודע לאיזה קץ, לקץ הימין או לקץ השמאל, אמר לו לקץ הימין.

ד) אוף הכא דוד א"ל לקב"ה (תהלים ל"ט) הודיעני
 יי' קצי מה איהו חולק עדבי ולא נח דעתיה עד דאתבשר
 דיהוי לימינא דכתיב (שם ק"י) שב לימיני. ת"ח אוף
 קב"ה א"ל לנח קץ כל בשר בא לפני מאן איהו. דא קץ
 דאחשך אפייהו דברייתא דאיהו קץ כל בשר.

----- פירוש הסולם -----

ד) אוף הכי דוד וכו': אף דוד כן, אמר לו להקב"ה, הודיעני ה' קצי,
 מהו חלק גורלי, ולא נח דעתו עד שנתבשר שיהיה לימין, שכתוב שב לימיני.
 ת"ח אוף וכו': בוא וראה, אף לנח אמר הקב"ה, קץ כל בשר בא לפני,
 מי הוא אם קץ הימין או קץ השמאל, ואומר, זהו הקץ, שהחשיך פניהם של
 הבריות, להיותו קץ כל בשר, דהיינו קץ השמאל שהוא מלאך המות.

- פרק ג' - - פרק ד' - כט

- פרק ד' -

(א) רבי יהודה פתח (תהלים כ"ד) לדוד מזמור ליי' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. הא תנינן לדוד מזמור דאמר שירתא ולבתר שארת עליה רוח קדשא מזמור לדוד דשארת עליה רוח קדישא ולבתר אמר שירתא.

(ב) ליי' הארץ ומלואה האי קרא על ארעא דישראל אתמר דאיהי ארעא קדישא. ומלואה דא שכנתא כד"א (ד"ה ב' ה') כי מלא כבוד יי' את בית יי' וכתוב (שמות מ') וכבוד יי' מלאה את המשכן. מאי מלא ולא מילא. אלא מלא ודאי דאתמליא מכלא דאתמליא מן שמשא. סיהרא שלים בכל סטרין. מלא מכל טובא דלעילא כאסקופא דא דאתמליא מכל טובא דעלמא. ועל דא כתיב ליי' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה דא שאר ארעא.

----- פירוש הסולם -----

פרק ד

מאמר לה' הארץ ומלואה

(א) רבי יהודה פתח וכו': ר"י פתח, לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו'. הנה למדנו, כל מקום שכתוב, לדוד מזמור, יורה שאמר שירה ואח"כ שרתה עליו רוח הקודש ואם כתוב מזמור לדוד, יורה ששרתה עליו תחלה רוח הקודש, ואח"כ אמר השירה.

(ב) לה' הארץ ומלואה וכו': מקרא זה, על ארץ ישראל נאמר, שהיא ארץ הקודש, ומלואה זה השכינה, כשא"א, כי מלא כבוד ה' את בית ה'. וכתוב כי כבוד ה' מלא את המשכן, אשר מלא זה נאמר על השכינה, מהו שנאמר מלא ולא, נאמר מילא, דהיינו שלא נאמר מילא את המשכן, אלא היא מלא ודאי, שנתמלא מכל שנתמלא מן השמש הלבנה, שהיא שהשכינה, שלימה מכל הצדיקים מלא מכל טוב שלמעלה כאוצר הזה שנתמלא מכל טוב העולם. ועל זה כתוב, לה' הארץ ומלואה, וכתוב, תבל ויושבי בה, זה נאמר על שאר ארצות מחוץ לארץ ישראל.

ג) ד"א לי' הארץ ומלואה דא ארעא קדישא עלאה דקב"ה אתרעי בה. ומלואה אלין נשמתהון דצדיקיא (ד"א ל"ג דכלהון מליין לה) אתמליא (ד"א דאתמליא) מנייהו מחילא דעמודא חד דעלמא קיימא עליה.

ד) ואי תימא על חד קיימא.

[תוספתא סימן מ"ז) על ימים יסדה, אלין חכימין דישראל רברבייא דיסדן אורייתא וחכמתא דאתקריאת הים הגדול, וכן הוא אומר (קוהלת א') כל הנחלים הולכים אל הים. ועל נהרות, אלין תלמידייא דאינון רברבין מן נהרא וכן הרב גדול מן התלמידים. ואינון מחדדין את הרב בקשיותיהן והוא מתרץ לון כל הקשיות ואינו מתרשל כמו הנהרות שנמשכין לים ואינו מלא שנאמר כל הנחלים הולכים אל הים, והראיה אמרו אחרי כן מי יעלה בהר יי, כי אין מעשה בלא חכמה כי התלמוד מביא לידי מעשה:]

ת"ח מה כתיב (תהלים כ"ד) כי הוא על ימים יסדה (מה שחסר כאן עיין בסוף הספר סי' מ"ז??) כי הוא מאן הוא

----- פירוש הסולם -----

ג) ד"א לה' הארץ וכו': פירוש אחר בהכ' לה' הארץ ומלואה, שהיא ארץ הקדושה העליונה שהקב"ה חפץ בה. דהיינו הנוקבא, **ומלואה**, זה נשמות הצדיקים, שהנוקבא מתמלאה מהם, מכח עמוד אחד, שהוא יסוד דז"א שהעולם עומד עליו, כלומר, כל מה שיש בהעולם, שהיא הנוקבא, מקובל מן היסוד דז"א ולפיכך נבחן שהעולם עומד עליו.

ד) ואי תימא על חד וכו': ואם תאמר על עמוד אחד עומד, בוא וראה מה שכתוב, כי הוא על ימים יסדה, כי **הוא** סובב על הקב"ה, כמו שאתה אומר **הוא** עשנו. וכן כתוב כי **הוא** לקצות הארץ יביט.

- פרק ג' - - פרק ד' - לא

דא קב"ה כד"א הוא עשנו וכתוב (איוב כ"ח) כי הוא לקצות הארץ יביט.

ה) על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלן שבעה עמודים דקיימא (ארעא) עליהו ומליין לה היא אתמליא מנייהו היך אתמליא מנייהו בשעתא דאסגיאו זכאין בעלמא כדין ארעא דא עבדת פירין ואתמליא מכלא.

ו) ובשעתא דאסגיאו חייבין בעלמא כדין כתיב (שם י"ד) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש. אזלו מים מני ים דא ארעא קדישא דאמרן דאשתקיא משקיו עלאה. ונהר יחרב ויבש ההוא עמודא חד דקאים עלה לאתנהרא מניה. ונהר יחרב ויבש כד"א (ישעי' נ"ז) הצדיק אבד.

----- פירוש הסולם -----

ה) על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה: אלו הם ד' עמודים שהנוקבא עומדת עליהם והם ממלאים אותה, והיא מתמלאת מהם. שהם ד' ספירות חג"ת נהי"מ דו"א. ושואל איך היא מתמלאת מהם. ואומר בשעה שצדיקים מתרבים בעולם, אז ארץ הזו, דהיינו הנוקבא עושית פירות, ומתמלאת מכל.

ו) ובשעתא דאסגיאו חייבין וכו': ובשעה שהרשעים מתרבים בעולם, אז כתוב אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש, אזלו מים מני ים, זו ארץ הקדושה שאמרנו, דהיינו הנוקבא, ששוקתה משיקוי העליון, ועתה אזלו מים ואינם. ונהר יחרב ויבש, הוא אותו העמוד, שהיא עומדת עליו, דהיינו היסוד, שעתה נחרב ונתיבש. כמו שאת אומר, הצדיק אבד שהוא היסוד הנקרא צדיק.

- פרק ה' -

(א) ר' חזקיה פתח (תהלים ל"ב) לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. האי קרא אוקמוה אבל קרא דא ברזא דחכמתא אתמר דהא תנינן בעשרה זיני שבחא שבח דוד לקב"ה וחד מנייהו משכיל והוא דרגא חד מאינן עשרה. ודוד אתקין גרמיה על לא ישרי עלוי הא דרגא.

(ב) אשרי נשוי פשע דהא בשעתא דקב"ה אתקיל חובי וזכוון דבני נשא דההוא (ד"א כד ההוא) תקלא דבסטר

----- פירוש הסולם -----

פרק ה

מאמר ומוראכם וחתכם

(א) ר' חזקיה פתח, לדוד משכיל וגו', מקרא זה בארוהו, אבל מקרא הזה נאמר בסוד החכמה, שהרי למדנו, בעשרה מיני שבח שיבח דוד להקב"ה, ואחד מהם הוא משכילך, אשר יורה על סוד החכמה, והוא מדרגה אחת מאלו עשרת המדרגות, דהיינוניצוח, ניגון, משכיל, מכתם, מזמור, שיר, אשרי, תפילה, הודאה, והללויה, שבהם תיחקן דוד ספר תהלים, ודו תיקן את עצמו מטרם ששרה עליו המדרגה הזו והיינו כמ"ש לעיל בהפרש שבין לדוד מזמור או מזמור לדוד ע"ש.

(ב) אשרי נשוי פשע וכו': הכתוב אשרי נשוי פשע, פירושו, כי בשעה שהקב"ה שקל חובות וזכויות של בני אדם במאזנים, אשר הכף שבצד החובות עולה, והאחרות, שהם הזכויות שבכף האחרת מכריעות, ונמשכות למטה, זה הוא נשוי פשע, כי הכף עם הפשעים נשאת ועלתה למעלה, להיותו רובו זכאי ומיעוטו חייב. סוד הדברים, כי קו ימין ה"ס כף זכויות, וקו שמאל, ה"ס כף חובות, מפני שרק ממנו כל הדינים. וקן אמצעי מכריע בין כפות המאזנים הללו, שממשיך אור ימין ממעלה למטה, ואור השמאל ממטה למעלה. והכרעה זו נקראת נשוי פשע, שבהיותו מעלה הארת השמאל שלא תאיר ממעלה למטה, נמצא מבטל כל העונות והפשעים. כי אין אחיזה לדינים, בהארה שממטה למעלה.

- פרק ג' - - פרק ה' -
לג

חובין מסתלקין ואינן אוחרנין זכין דאינן בתקלא
אחרא מכריעין לתתא דא הוא נשוי פשע.

ג) כסוי חטאה בשעתא דדינא שריא בעלמא דיהא
מחפיא דלא ישלט עלוי מחבלא כמה דהוה לנח דכסי ליה
קב"ה מההוא חטאה דאמשיך עליה אדם על עלמא.
דכיון דחטאה דא אנגיד אדם על עלמא. שאר בריין
שלטאן ובר נש דחיל מנייהו ועלמא לא אתקין בתקוניה
ובג"כ כד נפק נח..

----- פירוש הסולם -----

ג) כסוי חטאה וכו': כסוי חטאה, פירושו, שבשעה שהדין שורה
בעולם יהיה מכוסה, שלא ישלוט עליו המחב, כמו שהיה לנח, שכסה עליו
הקב"ה, בשעת המבול, מאותו החטא, דעצה"ד, שהמשיך אדם הראשון על
העולם, וע"כ לו ראה אותו המחבל, כלומר שלא היה לו בו שום אחיזה שיוכל
להענישו. ומכיון שאדם המשיך חטא הזה על העולם, נמצאו שאר הבריות
שולטים והאדם מפחד מפניהם, והעולם אינו מתוקן בתיקונו. ומשום זה,
כשיצא נח מהתיבה, ברכו הקב"ה, שנאמר ויברך אלקים את נח וגו' ומוראכם
וחתכם יהי' על כל חית השדה וגו'. דהיינו שהחזירו לאותה בחינה כמו שהי'
אדם הראשון קודם החטא דעצה"ד. שכל הבריות היו יראים מפניו.

פרשת לך לך

- פרק ו' -

א) רבי יוסי פתח ואמר (תהלים ג') ואתה יי' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. אמר דוד אע"ג דכל בני עלמא ייתון לאגחא בי קרבא ואתה יי' מגן בעדי. ת"ח כתיב מגן בעדי אמר דוד לקב"ה רבש"ע מפני מה לא עבדי בי חתימה דברכה כמה דחתמי ברכה באברהם דכתיב אנכי מגן לך. ואמרי מגן אברהם.

----- פירוש הסולם -----

פרק ו'

מאמר ויהי כבא אברם מצרימה

א) ר' יוסי פתח וכו' ר"י פתח ואמר ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. אמר דוד, אפילו בני העולם יבואו ויעשו עמי מלחמה, לא יוכלו לי, כי ואתה ה' מגן בעדי, בוא וראה, כתוב מגן בעדי, אמר דוד להקב"ה רבונו של עולם, מפני מה אין חותמים בי ברכה, כמו שחותמים ברכה באברהם, שכתוב אנכי מגן לך. ואומרים **מגן אברהם**, ולמה אין חותמים בי **מגן דוד**.

- פרק ו' - - פרק ו' - לה

ב) אמר ליה קב"ה לדוד אברהם כבר בחנתיו וצרפתיו וקאים קמי בקיומא שלים. א"ל דוד א"ה (שם כ"ו) בחנני יי' ונסני צרפה כליותי ולבי. כיון דעבד ההיא מלה דבת שבע אדכר דוד קמיה על מה דאמר. אמר (שם י"ז) בחנת לבי פקדת לילה צרפתני בל תמצא זמותי בל יעבר פי. אמר אנא אמינא בחנני יי' ונסני ואנת בחנת לבי. אנא אמינא צרפה כליותי ואת צרפתני בל תמצא לא אשכחת לי כדקא יאות. זמותי בל יעבר פי. מאן יתן והאי מלה דחשבית דלא יעבר לי פומאי ועם כל דא חתמין ביה ברכה דקאמרן מגן דוד ובג"כ אמר דוד ואתה יי' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. (ד"א ל"ג והאי) ודאי דרגא דא יקרא דילי דאנא מתעטרנא ביה :

פירוש הסולם

ב) א"ל קב"ה לדוד וכו': והשיב הקב"ה לדוד. אברהם, כבר בחנתיו וצרפתיו, ועמד בנסיון לפני בקיום שלם, אמר לו דוד אם כן, בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי. כיון שעשה אותו מעשה דבת שבע, נזכר דוד מה שאמר לפני הקב"ה, אמר, בחנת לבי וגו', אמר אני אמרתי בחנני ה' ונסני, ואתה בחנת לבי בנסיון עם בת שבע, אני אמרתי צרפה כליותי, ואתה צרפתני בל תמצא, זמותי בל יעבר פי מי יתן שאותו דבר שחשבתי לא היה עבר אל פי, ולא אמרתי אז בחנני ה' ונסני וגו'.

וע"כ אמר **בחנת לבי וגו'**, אבל לבסוף מחל לו הקב"ה וזכה בהמוחין הללו. וז"ש ועם כל דא חתמין ביה ברכה דקאמרן מגן דוד, דהיינו שזכה בהמוחין דמגן, כמו אברהם. ובגין כך אמר דוד, ואתה ה' מגן בעדי, ואחר שזכה בהם אמר דוד, ואתה ה' מגן בעדי. כבודי ומרים ראשי ודאי דרגא דא יקרא דילי, דאנא מתעטרנא ביה. כבודי ומרים ראשי, פירושו, שאמר, מדרגה זו דמגן הוא כבודי ודאי, שאני מתעטר בה.

- פרק ז' -

(א) אמר רבי ייסא ואפילו אינון דבהאי עלמא (דארעא) היאך. א"ל בגין די בפלגות ליליא כל אינון זכאי קשוט כלהו מתערי למקרי באורייתא ולמשמע תושבחן דארייתא והא אתמר דקב"ה וכל אינון צדיקיא דבגו גנתא דעדן כלהו צייתין לקליהון וחוטא דחסד אתמשך עליהו ביממא דכתיב (תהלים מ"ב) יומם יצוה יי' חסדו ובלילה שירה עמי.

(ב) ועל דא תושבחן דסלקין בליליא קמיה דא תושבחא שלים. ת"ח בשעתא דישראל הוו סגירין בבתיהון כד קטל קב"ה בכוריהון דמצראי הוו אמרי הלילא ותושבחן קמיה.

(ג) ת"ח דדוד מלכא הוה קם בפלגות ליליא דאי תימא דהוה יתיב או שכיב בערסיה והוה אמר שירין

----- פירוש הסולם -----

פרק ז

מאמר הקב"ה משתעשע בנשמתהון דצדיקיא

(א) אמר ר' ייסא וכו': אר"י ואפילו באלו הנשמות שבעוה"ז אתה אומר הוא משתעשע, איך הוא זה, אמר לו. משום שבחצות לילה, כל אלו צדיקי אמת מתעוררים כולם לקרות בתורה ולהשמיע תשבחות של התורה. ולמדנו, שהקב"ה וכל אלו הצדיקים שבתוך גן העדן, כולם מקשיבים לקולותיהם, וחוט של חסד נמשך עליהם ביום.

(ב) ועל דא תושבחן וכו': ועל כן, התשבחות העולות לפני הקב"ה בלילה הן תשבחות שלימות. בוא וראה בשעה שישראל היו סגורים בבתיהם, כשהקב"ה הרג את בכורי מצרים, היו אומרים לפני הקב"ה הלל ותשבחות.

(ג) ת"ח דדוד מלכא וכו': בוא וראה, דוד המלך היה קם בחצות לילה. ואם תאמר שהיה יושב או שוכב במטה, ואומר שירות ותשבחות, לא, אלא

תושבחן לא אלא כמה דכתיב (שם קי"ט) חצות לילה אקום להודות לך. אקום ודאי בעמידה לאתעסקא בשירין ותושבחן דארייתא.

ד) ובגין כך דוד מלכא חי לעלמין ואפי' ביומי מלכא משיחא איהו מלכא. דהא תנן מלכא משיחא אי מן חיי הוא דוד שמיה ואי מן מתייא הוא דוד שמיה ואיהו הוה אתער בצפרא עד לא ייתי דכתיב (שם נ"ז) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר.

----- פירוש הסולם -----
כמ"ש, חצות לילה אקום להודות לך, אקום ודאי, בעמידה, היה עוסק בשירות והתשבחות של התורה.

ד) ובגין כך דוד מלכא וכו': ומשום זה, דוד המלך חי לכולם, ואפילו בימות המלך המשיח, הוא המלך. כי למדנו, אשר מלך המשיח, אם הוא יהיה מבין החיים, דוד שמו, ואם הוא יהיה מנשמות הנפטרים שיעמדו לתחיה, דוד שמו. והוא היה מעורר השחר מטרם שיבא, שכתוב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירא שחר. שהיה קם לעסוק בתורה תמדי, מטרם שיאיר השחר.

- פרק ח' -

(א) פתח ר' שמעון ואמר (תהלים פ"ו) פנה אלי וחנני וגו' האי קרא אית לאסתכלא ביה והא אוקימנא ליה בכמה אתר. אבל בהאי קרא מלין סתימין אית ביה. פנה אלי. וכי דוד אמר פנה אלי וחנני. אלא בגין דרגא דיליה דאיהו אתעטר ביה קאמר. תנה עזך לעבדך תנה עזך דא עז עלאה כדכתיב (שמואל א' ב') ויתן עז למלכו מאן מלכו דא מלך סתם מלכא משיחא. אוף הכא לעבדך דא מלכא משיחא כדאמרן מלך סתם.

----- פירוש הסולם -----

פרק ח

מאמר וילך למסעיו

(א) פתח ר"ש ואמר, פנה אלי וחנני וגו'. מקרא הזה יש להסתכל בו, והרי בארנוהו בכמה מקומות. אבל דברים סתומים יש במקרא הזה. **פנה אלי**, שואל, וכי דוד שהיה עניו, יאמר פנה אלי וחנני. ומשיב אלא שאמר זה, בשביל מדרגה שלו שהוא מתעטר בה. דהיינו שהתפלל בשביל הנוקבא דז"א, תנה עוזך לעבדך וכו'. תנה עוזך, ה הוא עז העליון, שהוא חכמה, שכתוב ויתן עז למלכו. מי הוא מלכו, זה הוא מלך סתם שהוא מלך המשיח. דהיינו המלכות שהיא נוקבא דז"א, אף כאן לעבדך הוא מלך המשיח, כמו שאמרנו מלך סתם, דהיינו הנוקבא.

- פרק ו' - - פרק ח' - לט

(ב) והושיעה לבן אמתך וכי לא הוה בריה דישי איהו עד דאיהו אמר בשמא דאמיה ולא בשמא דאבוי אלא הא אוקימנא דכד ייתי ב"נ לקבל מלה עלאה לאדכרא בעי למהך במלה דאיהו ודאי ועל דא אדכר לאמיה ולא לאבוי. ותו הא תנינן (ד"א ל"ג דהא) דדא מלך כדקאמרן.

----- פירוש הסולם -----

(ב) והושיעה לבן אמתך: שואל, וכי לא היה בנו של ישי עד שהיה צריך לומר בשמו של אמו, ולא בשמו של אביו. ומשיב, אלא בארנוהו, כאשר יבא האדם להזכיר עצמו לקבל דבר עליון, הוא צריך לבא בדבר שהוא ברור. וע"כ הזכיר את אמו, שאמר **לבן אמתך** ולא לאביו. ועוד הרי למדנו שזהו מלך סתם כמו שאמרנו. כלומר, שלא התפלל בשביל עצמו אלא בשביל הנוקבא הנקראת מלך סתם, וע"כ הזכיר לאמו, שה"ס הנוקבא ולא הזכיר לאביו.

פרשת חיי שרה

- פרק ט' -

א) רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים קי"ט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך כמה אינון בני נשא טפשין דלא ידעין ולא מסתכלין לאשתדלא באורייתא בגין דארייתא כל חיין וכל חירו וכל טוב בעלמא דין ובעלמא דאתי (ההוא חירו דעלמא דין ודעלמא דאתי איהו) (נ"א ההוא חירו דעלמא דאתי איהו חיין בעלמא דין). חיי אינון בעלמא דין דיזכון ליומין שלמין בהאי עלמא כד"א (שמות כ"ג) את מספר ימיך אמלא וליומין אריכין בעלמא דאתי בגין דאינון חיין שלימין אינון חיין דחידו חיי בלא עציבו חיין דאינון חיין. חירו בעלמא דין חירו דכלא דכל מאן דאשתדל באורייתא לא יכלין לשלטאה עלוי כל עמין דעלמא.

----- פירוש הסולם -----

פרק ט

מאמר באורייתא כל חיין

א) ר' אלעזר פתח וכו': ר"א פתח ואמר, כתוב גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, כמה הם שוטים בני אדם, שאינם יודעים ואינם מסתכלים לעסוק בתורה, שהרי התורה, הוא כל החיים, וכל חירות, וכל הטוב, בעולם הזה ובעולם הבא ומפרש חיים הוא בעולם הזה היינו שיזכו לימים שלמים בעולם הזה כמש"א את מספר ימיך אמלא. ויזכה לימים ארוכים בעולם הבא, בשביל שהם חיים שלמים הם חיים של שמחה, חיים בלי עצבות חיים שהם חיים, חירות בעולם הזה, חירות מכל, כי כל מי שעוסק בתורה לא יוכלו לשלוט עליו כל עמי בעולם.

ב) ואי תימא אינון בני שמד. גזרה היא מלעלא כגון ר"ע וחברוי וכך סליק במחשבה חירו דמלאך המות יכיל לשלטאה עלוי. והכי הוא ודאי דאי אדם הוה אתדבק באילנא דחיי דאיהו אורייתא לא גרים מותא ליה ולכל עלמא. ובגין כך כד יהב קב"ה אורייתא לישראל מה כתיב בה חרות על הלוחות והא אוקמוה ואלמלא אינון לא חטו ושבקו אילנא דחיי לא גרמו מותא לעלמא כמלקדמין. וקב"ה אמר (תהלים פ"ב) אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם חבלתון גרמיכון אכן כאדם תמותון וגו' ועל דא כל מאן דאשתדל באורייתא לא יכיל לשלטאה עלוי ההוא חויא בישא דאחשיך עלמא.

----- פירוש הסולם -----

ב) ואי תימא וכו': ואם תאמר, הרי אלו בני השמד, דהיינו הרוגי מלכות, מחמת שעסק בתורה, בזמן שגזרו שלא לעסוק בתורה, ומשיב, הוא גזירה מלמעלה, כמו ר' עקיבא וחביריו, שנהרגו משום שעסקו בתורה, וכך עלה במחשבה של מעלה, בעת שנברא העולם. אבל בדרך כלל, התורה הוא חירות ממלאך המות, שאינו יכול לשלוט עליו.

והכי הוא ודאי וכו': וכן הוא בודאי, שהרי אם אדם יהיה מתדבק בעץ החיים, שהוא התורה, לא היה גורם מות לו ולכל העולם, אלא משום שעזב את עץ החיים שהוא התורה, ואכל מעץ הדעת, גרם מיתה לו ולעולם, ומשום זה כשנתן הקב"ה התורה לישראל, מה כתוב בה, חרות על הלוחות, וכבר בארוה דהיינו אל תקרי חרות, אלא חירות כי נעשו אז חירות ממלאך המות, ואלמלא לא חטאו ישראל בעגל, ולא עזבו את עץ החיים שהוא התורה, לא היו גורמים שיחזור המות לעולם כמתחילה. והקב"ה אמר, אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם, היינו, בקבלת התורה, כיון שחבלתם בעצמכם, שחטאתם. אכן כאדם תמותון וגו'. ועל כן כל מי שעוסק בתורה אינו יכול לשלוט עליו, אותו נחש הרע שהחשיך העולם.

מב ליקוטי זוהר תהילות דוד

ג) אמר רבי ייסא אי הכי משה אמאי מית דאי הכי כיון דלא חב לא ימות (ואמאי ימות) א"ל ודאי מית אבל לא שלטא ביה קאמרינן ביה קאמרינן אלא לא מית על ידוי ודאי אלא אתדבק בשכנתא ואזיל לחיי עלמא.

ד) והאי חי אקרי כמה דאוקימנא דכתיב (שמואל ב' כ"ג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגו'. ועל דא כל מאן דאשתדל באורייתא חירו אית ליה מכלא בעלמא משעבודא דשאר עמין עעכו"ם חירו בעלמא דאתי בגין דלא יתבעון מניה דינא בההוא עלמא כלל.

ה) ת"ח באורייתא כמה רזין עלאין סתימין אית בה בגין כך כתיב (משלי ג') יקרה היא מפנינים כמה גניזין טמירין אית בה ועל דא כד אסתכל דוד ברוחא דחכמתא

פירוש הסולם

ג) אמר ר' ייסא וכו': אר"י, אם כן הוא, שמי שלא חטא לא ימות, אם כן, למה מת משה, אמר לו ודאי מת. אבל רק שאין מלאך המות שולט בו אמרנו, והוא לא מת על ידו ולא נטמא בו. וע"כ נבחן שודאי לא מת אלא שנתדבק בשכינה והלך לחיי העולם.

ד) והאי חי אקרי וכו': וכזה, נקרא חי, כמו שבארנו, במה שכתוב, ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגו'. דהיינו כמ"ש להלן (בפרשת ויגש דף כ"ז ע"ב דפו"י) ומאן דאתקריב לגביה איהו חי, ומי שנתקרב לה' נקרא חי ע"ש. ועל כן כל מי שעוסק בתורה יש לו חירות מכל, חירות בעולם הזה משעבוד אומות העולם עעכו"ם, וחירות בעולם הבא, כי לא ידרשו ממנו דין וחשבון כלל בעולם ההוא.

ה) ת"ח באורייתא וכו': בוא וראה, כמה סודות עליונים סתומים יש בהתורה. משום זה כתוב, יקרה היא מפנינים. כמה אוצרות נסתרים יש בה, ועל כן, כשנסתכל דוד בהתורה ברוח החכמה, וידע כמה פליאות יוצאות מהתורה, פתח ואמר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

מג - פרק ט' - - פרק ט'

וידע כמה פליאן נפקין מאורייתא פתח ואמר (תהלים קי"ט)
גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

- פרק יי -

(א) פתח ואמר (תהלים ל"ט) שמעה תפלתי יי' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש מאי טעמא שמעא ולא שמע באתר חד כתיב שמע יי' וחנני וגו' ובאתר אחרא שמעה אלא בכל אתר לזמנין שמע לדכורא ולזמנין שמעה לנוקבא. שמעה כד"א (שם י"ז) שמעה יי' צדק וגו' שמע כד"א (שם ל') שמע יי' וחנני (משלי א') שמע בני (דברים כ"ז) הסכת ושמע.

(ב) והכא שמעה תפלתי יי' בגין דהאי (דאיהו) דרגא דמקבלא כל צלותין דעלמא והא תנינן דעבדא מנייהו עטרה ושוי לה ברישא דצדיק חי עולמים דכתיב (משלי י') ברכות לראש צדיק ועל דא שמעה תפלתי יי'.

----- פירוש הסולם -----

פרק י

מאמר תפלה שועה דמעא

(א) פתח ואמר שמעה ה' תפלתי וגו': פתח היהודי ואמר שמעה וכו', ושואל מה הטעם שכתוב **שמעה**, ולא שמע. ולמה במקום אחד כתוב **שמע** ה' וחנני וגו', ובמקום אחר **שמעה** ואומר, אלא בכל מקום שכתוב פעם שמע הוא לזכר, דהיינו לז"א, וכשכתוב פעם שמעה הוא לנקבה, דהיינו לנוקבא דז"א, **שמעה** הוא כמו שאתה אומר, שמעה, ה' צדק וגו' וצדק ה"ס הנוקבא דז"א, **שמע** הוא כמו שאתה אומר שמע הוי"ה וחנני, שהוי"ה הוא שם ז"א. וכן שמע בני וכן הסכת ושמע שכל אלו הם לזכר.

(ב) והכא שמעה וכו': וכאן אומר שמעה תפלתי ה', שהוא נאמר על הנוקבא, משום שהיא מדרגה, המקבלת כל התפלות, שבעולם, ולמדנו, שהנוקבא עושה עטרה מן התפלות ומשימה אותה בראש הצדיק חי העולמים, שהוא יסוד, וזהו שכתוב ברכות לראש צדיק ועל זה אומר הכתוב, שמעה תפלתי ה'. ביאור הדברים להלן בדיבור הסמוך.

מה - פרק ט' - - פרק י' -

ג) שמעה תפלתי יי' דא צלותא די בלחש ושוועתי האזינה דא צלותא דארים בר נש קליה בעקתיה כד"א (שמות ב') ותעל שועתכם אל האלקים ומהו שועתכם אל דבצלותיה ארים קליה מתבר תרעין ודפיק (ס"א ודחיק) לאעלא צלותיה. אל דמעתי אל תחרש דא אעיל קמי מלכא ולית תרעא דקאים קמיה ולעולם לא אהדרו דמעין בריקניא.

ד) תו הא כתיב הכא תלת דרגין תפלה. שועה. דמעה. לקביל אלין תלת אחאנין. כי גר אנכי עמך. לבתר תושב. לבתר ככל אבותי עקרא דעלמא.

----- פירוש הסולם -----

ג) שמעה תפלתי ה': זה הוא תפלה בלחש דהיינו תפלת שמונה עשרה שאנו מתפללים בלחש. ושוועתי האזינה, זהו תפלה בהרמת קול, שאדם מרים קולו, וצועק אל ה' בצרתו כמש"א ותעל שועתם אל האלקים, ומהו שועתם שאומר הכתוב, היינו שמרים קולו אל ההר, ותפלה זו שוברת שערים, שדופק עליהם להכניס תפלתו לפני ה'. אל דמעתי אל תחרש, זו היא הנכנסת לפני המלך, ואין שער עומד לפניה, שלא יפתח, ולעולם אין תפלה בדמעות חוזרות ריקם.

ד) תו, הא כתיב הכא וכו': עוד, כי כתוב כאן ג' מדרגות שהם: תפלה, שועה, דמעה, דהיינו שכתוב, שמעה תפלתי ה', ושוועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש, וכנגד אלו, מסיים הכתוב, ג' מדרגות אחרות, כי גר אנכי עמך, ואחר כך אומר, תושב ואח"כ אומר, ככל אבותי שהם עיקר העולם. וגר, הוא כנגד תפלה. ותושב, הוא כנגד שועה. וככל אבותי, הוא כנגד דמעה.

פרשת ויצא**- פרק י"א -**

(א) וירא והנה באר בשדה וגו'. ר' יהודה פתח ואמר (שם ג') מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו. האי קרא אתעררו ביה חבריא אבל מזמור לדוד אמאי קאמר שירה אי בגין דבריה איהו דקם עליה קנה יתיר מבעי ליה דהא אבאיש עלוי דבר נש זעיר מקריבוי מדאחרא סגי. אלא מזמור לדוד אמר שירה והכי בעי דוד דחשיב דקב"ה סליק ליה חובוי לההוא עלמא כיון דחמא דהכא בהאי עלמא בעי למגביה מניה חדי.

----- פירוש הסולם -----

פרק יא**מאמר וירא והנה באר בשדה**

(א) וירא והנה באר בשדה: ר' יהודה פתח ואמר, מזמור לדוד בברחו וגו', מקרא זה העירו בו החברים, כלומר כבר דברו בו ובארוהו. אבל קשה, מזמור לדוד, שפירושו, שאמר שירה, למה אמר שירה, אם משום שבנו הוא שקם עליו, ולא זר, כי בנו ירחם עליו וזר אינו מרחם, זה אינו, כי עוד היה צריך להיות לו קינה יותר גדולה, כי אדם מתמרמר יותר על רעה מועטת מידי קרוביו, משמתמרמר על רעה מרובה מידי אחרים. ומשיב, אלא מזמור לדוד פירושו שאמר שירה, כי כן רצה דוד, שמקודם לכן חשב שהקב"ה יענישו על חטאיו בעולם הבא, כיון שראה שכאן בעולם הזה רוצה להפרע ממנו, היה שמח ואמר שירה.

(ב) תו דחמא דעלאי מניה הוו בעלמא דקא ברחו וכלהו בלחודייהו. יעקב ערק דכתיב (הושע י"ב) ויברח יעקב שדה ארם וערק בלחודוי. משה ערק דכתיב (שמות ב') ויברח משה מפני פרעה וערק בלחודוי. ודוד ברח כל אינון שלטני ארעא וכל אינון גברי ארעא ורישיהון דישראל כלהו ערקין עמיה וסחרין ליה מימינא ומשמאליה לנטרא ליה מכל סטרין כיון דחמא שבחא דא אמר שירתא.

----- פירוש הסולם -----

(ב) תו, דחמא דעילאי וכו'. עוד טעם, כי דוד ראה שחשובים ממנו שהיו בעולם, היו בורחים, וכולם לבדם, יעקב ברח, שכתוב ויברח יעקב שדה ארם. וברח בלבדו, משה ברח שכתוב, ויברח משה מפני פרעה, וברח בלבדו. ודוד כשברח, כל אלו שליטי הארץ, וכל אלו גבורי הארץ וראשי ישראל, כולם היו בורחים עמו ומסבבים אותו מימינו ומשמאלו לשמרו מכל הצדדים. כיון שראה עצמו בשבח הזה אמר שירה.

- פרק י"ב -

(א) הפעם (קע"ח ב) אודה את יי'. רבי שמעון פתח ואמר (תהלים קי"א) אודה יי' בכל לבב בסוד ישרים ועדה. בכל לבב. בכל לב מבעי ליה. אלא דוד ברזא עלאה דשמא קדישא קא בעי ליה לאודאה ליה לקב"ה. אודה יי' בכל לבב. ביצר טוב וביצר רע ואלין תרין סטרין חד ימינא וחד שמאלא. בסוד ישרים ועדה אלין אינון שאר סטרין דהאי עלמא דהא לבב כגוונא דדרום וצפון.

(ב) בסוד ישרים אלין אינון שאר סטרי עלמא דאינון שית כגוונא דלעילא. ועדה. דא הוא אתר דיהודה וכתוב (שם קל"ב) ועדותי זו אלמדם.

(ג) וכתוב (הושע י"ב) ויהודה עוד רד עם אל וגו'. כתיב (תהלים קל"ח) אודך בכל לבי נגד אלקים אזמרך. הכא פירוש הסולם

פרק יב

מאמר הפעם אודה – ותקרא שמו יהודה

(א) הפעם אודה את ה' וכו'. ר"ש פתח ואמר, אודה את ה' בכל לבב וגו'. ושואל, כתוב, בכל לבב, בכל לב, היה צריך לומר, ומשיב, אלא דוד, בסוד העליון של השם הקדוש הוי"ה, רצה להודות את הקב"ה. אודה ה' בכל לבב, פירושו ביצר הטוב וביצר הרע, שהם ב' לבבות, דהיינו בב' היצרים השוכנים בלב, ואלו הם ב' צדדים, ימין ושמאל.

(ב) בסוד ישרים ועדה: אלו הם שאר הצדדים שבעולם הזה, שהוא הנוקבא, כי לבב פירושו כמו דרום וצפון, שהם חסד וגבורה, בסוד ישרים, אלו הם שאר הצדדים שבעולם, שהם שש קצוות, כעין של מעלה, דהיינו חג"ת נה"י, ונמצא בסוד ישרים היינו חגה"י, ועדה, זהו המקום של יהודה, דהיינו מלכות, וכתוב ועדותי זו אלמדם, שפירושו תורה שבעל פה, שהיא המלכות.

(ג) וכתוב ויהודה עוד רד עם אל: שפירושו יהודה שהיא המלכות המחוברת בהוי"ה, ירד משם הוי"ה הכולל שית סטרין, אל שם אל דהיינו שם

באתר חד קאמר דכתיב נגד אלקים אזמרך. דהא לגבי האי דרגא קאמר שירתא לחברא ליה בימינא.

(ד) ת"ח יהודה אחיד בכל סטרין אחיד בדרום ואחיד במזרח. דהא איהו מסטר שמאלא קא אתיא (שמות רכ"ג א) ושירותיה בצפון ואחיד בדרום בגין דאיהו אזיל לימינא ואתאחד בגופא בגין כך הפעם אודה את יי'. ותעמוד מלדת ותעמוד דקיימא בקיומא דקיימא כדקא יאות דהא אתתקן כלא רתיכא קדישא.

(ה) רבי שמעון נפק לקרתא אזדמן ליה רבי אבא ורבי חייא ורבי יוסי כיון דחמא לון אמר חדתותי דארייתא

----- פירוש הסולם -----
המלכות בסו"ה ואל זועם בכל יום. וכתוב אודך בכל לבי נגד אלקים אזמרך, וכאן במקום אחד אמר, שכתוב, נגד אלקים אזמרך. דהיינו לשם אלקים ולא לשם הוי"ה, כי אמר שירה למדרגה הזו למדרגת המלכות הנקראת אלקים, כדי לחבר אותה בצד ימין בחסדים. ולפיכך כתוב כאן אודך בכל לבי, ולא בכל לבבי, כי רק במקום אחד אמר שירה, דהיינו בעת שהמלכות בשמאל ואינה דבוקה בשם הוי"ה.

(ד) ת"ח יהודה וכו': בוא וראה, השם יהודה אוהז בכל הצדדים, אוהז בדרום, ואוהז במזרח, פירוש. כי ביהודה יש השם הוי"ה, ופירושו הודאה, והוא כמו הכתוב הנ"ל, אודה הוי"ה בכל לבב, ששם הוי"ה כולל לכל הצדדים כנ"ל, כי הוא יהודה, בא מצד שמאל, כי יהודה הוא הנוקבא הנבנית מצד שמאל, (כנ"ל ב"א דף נ"ד ד'ה לילה) ונמצא התחלתו הוא בצפון, ואוהז בדרום, משום שהולך לצד ימין, שהוא חסד, ונאחז בגוף, שהוא ת"ח. הרי שאוהז בכל הצדדים. משום זה כתוב, הפעם אודה את הוי"ה, שזה יורה שכולל לכל הצדדים. ותעמוד מלדת, ותעמוד, פירוש, שעמדה בקיומה, שעמדה כראוי, כי עתה, שהולידה ד' בני, שהם ראובן שמעון לוי ויהודה, שהם חגת"מ נתתקנה כל המרכבה הקדושה. שהיא חסד גבורה ת"ח מלכות.

(ה) רבי שמעון נפק וכו': רבי שמעון יצא אל הכפר, נזדמן לו ר' אבא, ור' חייא, ור' יוסי, כיון שראה אותם, אמר, חידושי תורה צריכים לשמוע כאן.

אצטריך הכא. יתבו תלתא אלין (ס"א יומין) כד בעא למיזל פתח כל חד וחד קרא.

(ו) רבי אבא פתח ואמר וי' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו' שא נא עיניך וראה וגו' וכי לפום חיזו דאברהם ירית ארעא ולא יתיר. עד כמה חמי ב"נ תלת פרסי או ארבע או חמש פרסי ואיהו אמר כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו' אלא כיון דארבע חמי כל ארעא חמי. דהא ארבע סטרי דעלמא כללא ואחמי ליה דאיהי קשירא בסטרי דעלמא והוה חמי כלא. כגוונא דא מאן דחמי ליה לר' שמעון כל עלמא חמי חדותא דעילא ותתא.

----- פירוש הסולם -----

ישבו עמו אלו שלשה, כשרצה ר' שמעון ללכת מהם, פתח כל אחד ואחד מקרא, לכבוד ר' שמעון.

(ו) ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח ואמר וה' אמר אל אברם אחר הפרד לוט מעמו וגו' שא נא עיניך וראה וגו', ושואל, וכי לפי שיעור הראיה של אברהם, ירש הארץ הלא עד כמה רואה האדם, עד שלש פרסות או ארבע או חמש פרסות, והכתוב אומר, כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו'. ומשיב אלא כיון שראה ארבע רוחות העולם, כמ"ש צפונה ונגבה וקדמה וימה, ראה את כל הארץ כי ארבע רוחות העולם הן כלל כל העולם, עוד פירוש כי זקף אותו הקב"ה על ארץ ישראל שה"ס הנוקבא, והראה אותו שהיא קשורה ברוחות העולם שה"ס חו"ב תו"מ דז"א, שה"ס המרכבה, ואז ראה הכל. כמו זה מי שרואה את ר' שמעון, רואה את כל העולם. כי גם הוא כולל את כל העולם, הוא השמחה של מעלה ומטה.

(ז) פתח רבי חייא ואמר הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך. וכי ההוא אתר בלחודוי אבטח ליה קב"ה דהא ארבע אמין או חמשא הוו ולא יתיר. אלא בזמנא ההוא באינון ארבע אמין כפיל ליה קב"ה כל ארעא דישראל. אשתכח ההוא אתר כללא דכל ארעא. ומה ההוא אתר איהו כללא דכל ארעא. רבי שמעון דאיהו בוצינא ארעא על אחת כמה וכמה דשקיל ככל עלמא.

(ח) פתח רבי יוסי ואמר הפעם אודה את יי' וכי בכלהו דאולידת לא אתחזי לאודאה ליה לקב"ה אלא בהאי. אלא יהודה איהו ברא רביעאה לכרסייא ואיהו אשלים לכרסייא ובג"כ יהודה בלחודוי תקונא דכורסייא וסמכא דכלהו סמכין (נ"א דהוו תלת אברהם יצחק ויעקב וכדין אתא דוד מיהודה ואשלים לכרסייא וע"כ אקרי יהודה דאיהו שמא קדישא והדל"ת (ס"א ד'

----- פירוש הסולם -----

(ז) פתח רבי חייא וכו': פתח ר"ח ואמר, הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך. ושואל, וכי אותו המקום בלבד הבטיחו הקב"ה, שהיה רק ארבע או חמש אמות ולא יותר. ומשיב, אלא בעת ההיא כפל הקב"ה תחתיו את כל ארץ ישראל, ונמצא אז אותו המקום, שכלל את כל הארץ. ומה מקום ההוא, נעשה הכלל של כל הארץ, רבי שמעון, שהוא המאור של כל הארץ, על אחת כמה וכמה שהוא שקול ככל העולם.

(ח) פתח רבי יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, הפעם אודה את ה'. ושואל, וכי בכל הבנים שהולידה לא היה ראוי להודות להקב"ה אלא בבן הזה. ומשיב, אלא יהודה הוא בן רביעי אל הכסא, שהוא המלכות שהיא רגל רביעי, (כנ"ל ב"א דף ק"י ד"ה מלכותא) והוא השלים את הכסא, וע"כ יהודה לבדו הוא תקון הכסא, והוא עמדו שכל העמודים נסמכים עליו, להיותו המשלים את הכסא, ר"ש, המאיר בכל העולם בתורה, וכמה מאורות מאירים על ידו, על אחת כמה וכמה שהוא עמוד כל העמודים.

רגל (מרגל) דכורסיא) ר"ש דנהיר כל עלמא
באורייתא וכמה בוצינין נהרין בגיניה עאכ"ו :

- פרק י"ג -

(א) פתח ואמר (תהלים מ"ו) למנצח לבני קרח על עלמות שיר האי קרא אית לאסתכלא ביה דרזא דחכמתא איהו וכל הני שירין ותושבחן דהוו אמרי בני קרח כלהו מחדתין אינון שירין ותושבחן דהוו מלקדמין וכן כל אינון שירין ותושבחן דאמר דוד וכל אינון דהוו עמיה כלהו הוו ברזא עלאה ברזא דחכמתא.

(ב) ת"ח עבד קב"ה עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה וכל אינון סדרין דסדרו דוד ושלמה בריה וכל אינון נביאי קשוט סדרו כגוונא דלעילא

(ג) ת"ח כגוונא דאיכא משמרות בארעא הכי נמי ברקיעא דמזמרי למארייהו ואמרי שירתא תדיר וכלהו ----- פירוש הסולם -----

פרק יג

מאמר עלמות שיר

(א) פתח ואמר, למנצח לבני קרח על עלמות שיר. מקרא זה יש להסתכל בו, כי סוד החכמה הוא. וכל אלו שירות ותשבחות שבני קרח היו אומרים, כולם אינם חדשים, אלא חדשו שירות ותשבחות ישנות, שכבר היו מקודם לכן. וכן כל אלו שירות ותשבחות שאמר דוד, וכל אלו שהיו עמו, ששמותיהם נזכרים שראשי המזמורים שבתהלים, כולם היו בסוד העליון, שהיא בינה, בסוד החכמה.

(ב) ת"ח עבד וכו': בוא וראה, עשה הקב"ה את עולם התחתון, שהוא הנוקבא, כעין עולם העליון, שהוא בינה, להיותו מקבל ממנו כנ"ל, וכל אלו הדברים שסדרו דוד ושלמה בנו, וכל אלו נביאי אמת, כולם סדרו בעולם התחתון, כעין של מעלה, בבינה.

(ג) ת"ח כגוונא וכו': בוא וראה, כמו שיש משמרון בארץ, שי"ב שעות הלילה, מתחלקות על ג' פעמים ארבע, יש גם כן ברקיע, שג' כתות מלאכים מזמרים בהם לרבונם, ואומרים בהם שירה תמיד. וכולם עומדים אלו מעל אלו, דהיינו

קיימין אלין לקבל אלין וכלא בסדרן דשירין ותושבחן
והא אוקמוה חברייא עלמות שיר.

ד) מאי עלמות שיר אלא כד"א (שיר השירים ו') ששים
המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר מאי
ועלמות אין מספר כדא (איוב כ"ה) היש מספר לגדודיו
ובגין דלית לון חושבנא כתיב ועלמות אין מספר.

ה) וכלהו שורין שורין מסחרן סדרין אלין לקבל אלין
לזמרא ולשבחא למאריהון ואלין אינון עלמות שיר. ובגין
דאית עלמות דלא מזמרין כאלין אלין אקרוון עלמות
שיר.

----- פירוש הסולם -----

לפי סדר מדרגתם, בסו"ה גבוה מעל גבוה שומר עליהם. וכולם הן במערכות של
שירים ותשבחות שכל כתה משוררת לפי מדרגתה, וכבר בארוהו החברים.

ד) **עלמות שיר**: שואל, מהו עלמות שיר, ומשיב, הוא כמו שאתה אומר,
ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר מהו עלמות אין
מספר, הוא כמו שאתה אומר, היש מספר לגדודיו, ומשום שהם בלי מספר
לכן כתוב, ועלמות אין מספר.

ה) וכלהו שורין שורין וכו': שורות שורות מסתדרים במערכות אלה
לעומת אלה, לזמר ולשבח לרבונם. ואלה הם **עלמות שיר** שבכתוב הנזכר,
ומשום שיש **עלמות** שאינם מזמרים כמו אלה, לכן אלה, **עלמות שיר**.

פרשת וישלח

- פרק י"ד -

(א) ר"ש אמר הא אתמר דדוד מלכא עד לא הוה לא הוו ליה חיים כלל בר דאדם קדמאה יהב ליה שבעין שנין מדיליה וכך הוה קיומיה דדוד מלכא שבעין שנין הוו. וקיומא דאדם קדמאה אלף שנין חסר שבעין. אשתכחו בהני אלף שנין קדמאי אדם הראשון ודוד מלכא.

(ב) פתח ואמר (תהלים כ"א) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד. חיים שאל ממך דא דוד מלכא דהא כד ברא קב"ה גנתא דעדן אטיל ביה נשמתא דדוד מלכא ואסתכל ביה וחמי דלית ליה חיים מדיליה כלום וקיימא קמיה כל יומא כיון דברא אדם הראשון אמר הא ודאי קיומיה ומאדם קדמאה הוו שבעין שנין דאתקיים דוד מלכא בעלמא.

----- פירוש הסולם -----

פרק יד

מאמר צלותהון דצדיקייא

(א) ר"ש אמר וכו': רש"א, למדנו, שדוד המלך מטרם שבא לעולם, לא היו לו חיים כלל, מלבד שאדם הראשון נתן לו משלו ע' שנים. וכך היו חיו של דוד המלך ע' שנים. וחיוו של אדם הראשון, היו אלף שנים חסר ע'. ונמצאים אדם הראשון ודוד, באלף השנים הראשונות של בריאת העולם.

(ב) פתח ואמר וכו': פתח ואמר, חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד. חיים שאל ממך, זהו דוד המלך. כי כשברא הקב"ה את גן העדן, והטיל בו הנשמה של דוד המלך, הסתכל בה וראה שאין לה חיים משלה כלום, וכך עמדה לפניו כל היום. כיון שברא את אדם הראשון, אמר, זהו ודאי חיוו של דוד, ומאדם הראשון היו אלו ע' שנים שדוד המלך חי בעולם.

ג) תו אבהן שבקו ליה מחייהון כל חד וחד. אברהם שבק ליה וכן יעקב ויוסף. יצחק לא שבק ליה כלום בגין דדוד מלכא מסטריה קא אתא.

ד) ודאי אברהם שבק ליה חמש שנין דהוה ליה לאתקיימא מאה ותמנין שנין ואתקיים מאה ושבעין וחמש שנין חסרין אלא מאה וארבעין ושבע שנין חסרים תמניא ועשרין אשתכחו דאברהם ויעקב שבקו ליה מחייהון תלתין ותלת שנין. יוסף דאתקיים מאה ועשר שנין הוה ליה לאתקיימא מאה וארבעין ושבע שנין כיומי דיעקב וחסר מנהון תלתין ושבע שנין הא שבעין שנין

----- פירוש הסולם -----

ג) תו, אבהן וכו': עוד פירוש. האבות הניחו לו מחייהם כל אחד ואחד. אברהם הניח לו מחייו וכן יעקב ויוסף, יצחק לו הניח לו כלום, משום שדוד המלך בא מצדו, פירוש. כי דוד המלך ה"ס הנוקבא מצד שמאל, שאז היא חושך ולא אור כמ"ש להלן, וע"כ לא היו לו חיים, כי אין חיים אלא מצד ימין, שה"ס ז"א הנקרא עץ החיים. וגם יצחק היה מצד שמאל, אלא שנכלל באברהם בסו"ה, אברהם הוליד את יצחק, וכן בכח העקדה וע"כ היו לו חיים. וכל זה רק לעצמו, אבל ליתן חיים לדוד, לא היה יכול, מטעם שעקרו מקו שמאל היה, ולא היו לו חיים מצד עצמו אלא מכח התכללו. וז"ש, בגין דדוד מלכא מסטריה קא אתא, כלומר שגם יצחק מקו שמאל כמו דוד, וע"כ לא היה יכול ליתן לו חיים משלו.

ד) ודאי אברהם וכו': ודאי שאברהם הניח לו חמש שנים, כי היה לו לחיות מאה ושמונים שנה, כמו יצחק, והוא חי רק מאה ושבעים וחמש שנים, וה' שנים חסרות. יעקב היה לו לחיות בעולם כימי אברהם, שהם קע"ה שנים, ולא חי אלא קמ"ז שנים. חסרות לו כ"ח שנים. נמצא שאברהם ויעקב הניחו לו מחייהם ל"ג שנים. יוסף, חי מאה ועשר שנים, היה לו לחיות קמ"ז שנה, כימי יעקב, חסרות ל"ז שנים, ועם ל"ג של אברהם ויעקב, הם שבעים שנה, שהניחו לדוד המלך להתקיים בהם. ודוד חי בכל אלו השנים שהניחו לו האבות.

דשבקו ליה לדוד מלכא לאתקיימא בהון ובהו אתקיים
דוד בכל אינון שנין דשבקו ליה אבהן.

(ה) ואי תימא יצחק לא שבק ליה כלום כהני בגין
דאיהו חשך ודוד מסטרא דחשך קא אתא ומאן דאיהו
בחשך לית ליה נהורא כלל ולית ליה חיים ובג"כ לא הו
לדוד חיים כלל. אבל אלין דהו להון נהורא נהירו ליה
לדוד מלכא ומנייהו אצטריך לאנהרא ולמהוי ליה חיים
דהא מסטרא דחשך לית ליה חיים כלל. ועל דא לא אתא
יצחק בחושבנא.

(ו) ואי תימא יוסף אמאי יתיר מכלהו אלא ודאי
יוסף בלחודוי ככלהו בגין דאקרי צדיק ודא הוא דאנהיר
לסיהרא יתיר מכלהו ובג"כ האי שבק ליה לדוד מלכא
יתיר מכלהו חייך דכתיב (בראשית א') ויתן אותם אלקים
ברקיע השמים להאיר על הארץ.

----- פירוש הסולם -----

(ה) ואי תימא יצחק וכו': ואם תאמר, יצחק למה לא הניח לו כלום
מחיינו כמו אברהם יעקב ויוסף. ומשיב, משום שיצחק היה חשך דהיינו מקו שמאל
שמטרים התכלותו עם הימין הוא חשך כנ"ל, ודוד מצד החשך בא, כלומר שגם הוא
מצד שמאל, ומי שהווא בחשך, אין לו אור כלל, ואין לו חיים, ועל כן, לא היו
חיים לדוד כלל. אבל אלו, דהיינו אברהם יעקב ויוסף, שהיה להם אור, כי מצד
ימין הם, האירו לדוד המלך ומהם הוא צריך להאיר ושיהיה לו חיים, כלומר
שמוכרח להתכלל בימין, כי מצד החשך, דהיינו משמאל, אין שם חיים כלל. וע"כ,
לא בא דיצחק בחשבון.

(ו) ואי תימא יוסף וכו': ואם תאמר, יוסף למה הניח לו חיים יותר
מכולם, דהיינו ל"ז שנה והם לא הניחו לו אלא ל"ג שנים. ומשיב, אלא ודאי יוסף
בלבדו שקול ככולם, משום שנקרא צדיק, דהיינו יסוד, הכולל את כל הספירות,
וזהו שמאיר ללבנה, שהיא הנוקבא, יותר מכולם, ומשום זה, הוא הניח לדוד
המלך חיים יותר מכולם. שכתוב ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר על
הארץ.

- פרק ט"ו -

(א) רבי יוסי פתח ואמר (תהלים ק"ב) תפלה לעני כי יעטוף ולפני יי' ישפוך שיחו. האי קרא אוקמוה בכמה אתר. אלא דוד מלכא אמר דא כד אסתכל וחמא במלי דמסכנא ואסתכל ביה כד הוה אזיל וערק מקמי חמוי אמר דא תפלה לעני. דא הוא צלותא דבעי מסכנא קמי קב"ה ודא צלותא דאקדימת לכל צלותהון דעלמא.

(ב) כתיב הכא תפלה לעני וכתיב התם (שם צ') תפלה למשה איש האלקים מה בין האי להאי אלא דא תפלה של יד ודא תפלה של ראש ולית לאפרשא בין האי תפלה לעני ובין תפלה למשה איש האלקים ותרווייהו שקילין כחד.

----- פירוש הסולם -----

פרק טו

(א) רבי יוסי פתח וכו': ר"י פתח ואמר, תפלה לעני כי יעטוף וגו'. מקרא זה בארוהו בכמה מקומות. אלא דוד המלך אמר זה, כאשר הסתכל וראה בהליכות העני, והסתכל בו, בשעה שהיה הולך ובורח מפני חמיו, שאול המלך, אז אמר תפלה לעני. זו היא תפלה שהעני מתפלל לפני הקב"ה, וזו היא תפלה המקדימה להתקבל לפני כל תפלות העולם.

(ב) כתיב הכא תפלה וכו': כתוב כאן תפלה לעני, וכתוב שם תפלה למשה איש האלקים, ושואל, מה בין בזו לזו. ומשיב, אלא זו, התפלה לעני, היא תפלה של יד, שה"ס הנוקבא, כי הנוקבא נקראת עני משום שאין לה מעצמה כלום והכל צריכה לקבל מז"א. וזו, התפלה למשה, היא תפלה של ראש, שהוא ז"א. ואין להפריד בין תפלה לעני ובין תפלה למשה, דהיינו בין הנוקבא לז"א. כי צריכים להיות תמיד בזווג. ושניהם שקולים כאחד.

ג) ועל דא צלותא דעני אקדימת קמי קב"ה מכל צלותין דעלמא בגין דכתיב (שם כ"ב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו'. ת"ח תפלה לעני דא תפלה של יד דעני אתדבק במסכנותיה. כמאן דלית ליה מגרמיה כלום.

ד) דבר אחר תפלה דא משה. לעני דא דוד. כי יעטוף כד אתכסיא סיהרא ואתכסי שמשא מינה. ולפני יי' ישפוך שיחו בגין לאתחברא בהדי שמשא.

ה) ת"ח צלותא דכל בני נשא צלותא. וצלותא דמסכנא איהי צלותא דקיימא קמיה דקב"ה ותבר תרעין ופתחין ועאלת לאתקבלא קמיה הה"ד (שמות כ"ב) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני וכתוב שמוע אשמע צעקתו. ולפני יי' ישפוך שיחו כמאן דמתרעם על דינוי דקב"ה.

----- פירוש הסולם -----

ג) ועל דא צלותא וכו': ועל כן תפלת העני מקדימה להתקבל לפני הקב"ה מכל תפלות העולם, משום שכתוב כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו'. ובוא וראה, תפלה לעני היא תפלה של יד. דהיינו הנוקבא, שהיא תפלת העני הדבוק בעניו, כמי שאין לו מעצמו מאומה.

ד) דבר אחר תפלה וכו': פירוש אחר, **תפלה**, רומז על משה שהוא ז"א. **לעני**, על דוד, שהוא הנוקבא. **כי יעטוף**, היינו בשעה שמתכסית הלבנה, שהיא הנוקבא, שהשמש שהוא ז"א, נעלם ממנה. **ולפני הוי"ה**, שהוא ז"א, **ישפוך שיחו**, כדי להתחבר עם השמש, שהוא ז"א.

ה) ת"ח צלותא דכל וכו': בוא וראה, תפלת כל אדם היא תפלה, אבל תפלת העני, היא תפלה העומדת לפני הקב"ה, שהיא שוברת שערים ופתחים, ונכנסת להתקבל לפניו. וזהו שכתוב, והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, וכתוב, שמוע אשמע צעקתו. **ולפני ה' שיחו**, היינו כמי שמתרעם על דיניו של הקב"ה.

- פרק ט"ז -

(א) אמר רבי אלעזר צלותהון לאתעטרא קמיה קב"ה בג"כ חביבא הוא יתיר קמיה קב"ה ובג"כ קב"ה תאיב לצלותהון דצדיקיא בשעתא דאצטריך לון בגין דידעי לרצויי למריהון

(ב) מה כתיב ביה ביעקב אלקי אבי אברהם ואלקי אבי יצחק יי' האומר אלי שוב וגו' אעטר ואקשר קשורא בקשורא חד כדקא חזי. אלקי אבי אברהם לימינא. ואלקי אבי יצחק לשמאלא. האומר אלי הכא תלי מלה לאתעטרא לאתריה בינייהו שוב לארצך ואיטיבה עמך.

----- פירוש הסולם -----

פרק טז

(א) אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, תפלת הצדיקים, היא שמחה לכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, להתעטר, עם התפלה, לפני הקב"ה. ומשום זה, היא אהובה יותר על הקב"ה מתפלת העני, ומשום זה, הקב"ה משתוקק לתפלת הצדיקים בשעה שצריכים להתפלל, משום שיודעים איך לרצות את רבונם.

(ב) מה כתיב ביה וכו': מה כתוב בו ביעקב, בתפלתו, אלקי אבי אברהם ואלקי וגו', העטיר וקשר קשר בהתקשרות אחת כראוי, שאמר **אלקי אבי אברהם**, שהוא לימין, ו**אלקי אבי יצחק**, שהוא לשמאל, **האומר אלי**, דהיינו לו עצמו שהוא קו אמצעי המכריע, כאן, בקו האמצעי, תלוי הדבר, לעטר את מקומו ביניהם, בין אברהם ויצחק שהם ימין ושמאל, וע"כ אמר לו, שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך.

ג) קטנתי מכל החסדים. אמאי הוה אצטריך האי עם האי. אלא אמר יעקב את אבטחת לי לאוטבא עמי ואנא ידענא דכל עובדך כלהו על תנאי הוא אנא לית בי זכותא דהא קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וכל מה דעבדת לי עד יומא לאו בגין זכותאי הוה אלא בגינך הוא דעבדת לי וההוא טיבו וקשוט בגינך הוה. דהא כד עברנא בקדמיתא דהוינא אזיל מקמי דעשו יחידאי עברנא ליה לההוא נהרא ואנת עבדית עמי טיבו וקשוט והא אנא השתא מעבר ליה בתרי משיריין אינון תרין משיריין דפליג.

ד) עד הכא סדורא דשבחא דמריה מכאן ולהלאה בעא ה?? דאצטריך ליה. לאחזאה לכל בני עלמא דאצטריך ליה לבר נש לסדרא שבחא דמאריה בקדמיתא ולבתר יבעי בעותיה דהכי עבד יעקב. בקדמיתא סדר

----- פירוש הסולם -----

ג) קטנתי מכל החסדים: שואל, מה היה צריך ליעקב לומר זאת, דהיינו קטנתי וגו' עם זה שהזכיר מקודם לכן, שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך. ומשיב, אלא אמר יעקב, אתה הבטחת להיטיב עמי, ואני יודע שכל מעשיך הם על תנאי, אם יעשו רצונך, ואני אין בי שום זכות, כי קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך. ועל כן אינך צריך לקיים לי הבטחתך וכל מה שעשית לי עד היום, לא היה משום זכויותי, אלא בשביל טובך, הוא שעשית לי, וכל אותו החסד והאמת היה בשביל טובך, כי כאשר עברתי את הירדן בתחילה. בעת שהייתי בורח מפני עשו, יחידי עברתי את הנהר ההוא, ואתה עשית עמי חסד ואמת, והרי עתה אני עובר את הנהר עם שתי מחנות, דהיינו אלו שתי המחנות שחצה.

ד) עד הכא סדורא וכו': עד כאן אמר סדר שבחו של רבונו, מכאן ולהלאה בקש מה שצריך לו, להורות לכל בני העולם, שאדם צריך לסדר שבחו של רבונו בתחילה, ואחר כך יתפלל תפלתו, כי כן עשה יעקב, בתחילה סדר שבחו של רבונו, ואחר שסדר השבח, אמר תפלתו שצריך.

שבחא דמריה ולבתר דסדר שבחא אמר בעותיה
דאצטריך ליה.

(ה) ה"ה הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי
אותו פן יבא והכני אם על בנים. מכאן מאן דצלי צלותיה
דבעי לפרשא מלוי כדקא יאות. הצילני נא. ואי תימא
דהא שזבת לי מלבן. מיד אחי. ואי תימא קרבין אוחרנין
סתם אחין אקרון. מיד עשו. מאי טעמא בגין לפרשא
מלה כדקא יאות. ואי תימא אנא אמאי אצטריך כי ירא
אנכי אותו פן יבא והכני. בגין לאשתמודעא מלה לעילא
ולפרשא לה כדקא יאות ולא יסתים מלה:

(ו) ואתה אמרת היטב איטיב עמך וגו'. ואתה אמרת
היטב איטיב. מאי ואתה כד"א (נחמיה ט') ואתה מחיה את
כלם אוף הכא ואתה אמרת.

(ז) תא חזי דוד מלכא אמר (תהלים י"ט) יהיו לרצון
אמרי פי אלין מלין דאתפרשן. והגיון לבי אלין מלין

----- פירוש הסולם -----

(ה) ה"ה הצילני נא מיד וכו'. וזה הוא שכתוב הצילני נא מיד אחי
וגו'. דהיינו שלאחר שסידר השבחה התפלל תפלתו, מכאן נשמע, שמי שמתפלל
תפלתו צריך לפרש דבריו כראוי. שאמר **הצילני נא**, שלכאורה היה זה די כי אינו
צריך יותר מהצלה, עם כל זה אמר להקב"ה: ואם תאמר, שכבר הצלת אותי מלבן
לכן פירש **מיד אחי**. ואם תאמר, שגם קרובים אחרים סתם, נקראים אחים, ע"ד
שאמר לבן ליעקב הכי **אחי** אתה ועבדתי חנם. לכן פירש **מיד עשו**. מה הטעם
משום שצריכים לפרש הדבר כראוי. וע"כ האריך עוד, ואמר, אם תאמר, למה אני
צריך להצלה, **כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני** וגו', וכל זה כדי להסביר
הדבר למעלה, ולפרש אותו כראוי ולא לסתום הדבר.

(ו) ואתה אמרת היטב איטיב וגו'. ושואל מהו **ואתה**. ומשיב, כמו
שאתה אומר **ואתה** מחיה את כולם, שפירושו. הנוקבא הנקראת אתה, אף כאן
ואתה אמרת, הוא שם הנוקבא.

דסתימן דלא יכיל בר נש לפרשא לון בפומיה דא הוא הגיון דאיהו בלבא דלא יכיל לאתפרשא.

(ח) ועל דא אצטריך מלה לאתפרשא בפומא ומלה דתליא בלבא וכלא רוא איהו. חד לקבל דרגא תתאה וחד לקבל דרגא עלאה. מלה דאתפרשא לקבל דרגא תתאה דאצטריך לאתפרשא. ההוא דתליא בלבא איהו לקבל דרגא פנימאה יתיר וכלא כחדא איהו. ועל דא אמר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך וגו'.

(ט) כגוונא דא אמר יעקב בקדמיתא פריש מלה כדקא יאות ולבתר סתים מלה דאיהי תליא בהגיונא דלבא דלא אצטריך לפרשא דכתיב (בראשית ל"ב) ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב. הכא איהו מלה

פירוש הסולם

(ז) תא חזי דוד וכו': בוא וראה, דוד המלך אמר, יהיו לרצון אמרי פי, אלו הם דברים שהם מפורשים, והגיון לבי, אלו הם דברים שהם סתומים, שאין אדם יכול לפרש אותם בפיו, זה הוא הגיון שהוא בלב שאינו יכול לפרשו.

(ח) ועל דא אצטריך וכו': ועל כן צריך להיות דבר שהוא מפורש בפה דהיינו, אמרי פי. ודבר שהוא תלוי בלב, ואינו מפורש בפה, דהיינו הגיון לבי, כי הכל הוא סוד אחד הוא כנגד המדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא, ואחד כנגד המדרגה העליונה שהיא בינה. דבר המפורש בפה, הוא כנגד המדרגה התחתונה, הצריכה להתפרש, שה"ס עלמא דאתגליא. דבר ההוא התלוי בלב, הוא כנגד מדרגה יותר פנימית, שהיא בינה, שהיא עלמא דאתכסיא, והכל הוא כאחד, כלומר ששניהם צריכים. וע"כ אמר, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך וגו'.

(ט) כגוונא דא דאמר יעקב וכו': כעין זה אמר יעקב, מתחילה פירש הדבר כראוי, ואחר זה סתם הדבר, להיותו תלוי בהגיון הלב שאינו צריך להתפרש, שכתוב, ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב, כאן הוא דבר התלוי בלב, שאינו צריך להתפרש. וכן צריך להיות כמו שאמרנו ששניהם צריכים כדי ליחד יחוד השלם כראוי.

דתליא בלבא דלא אצטריך לפרשא. וכן אצטריך
כדקאמרון בגין ליחדא יחודא שלים כדקא יאות. זכאין
אינון דידעי לסדרא שבחא דמאריהון כדקא יאות
ולמבעי בעותהון ובגין כך כתיב (ישעיה מ"ט) ויאמר לי עבדי
אתה ישראל אשר בך אתפאר (ס"א כתיב גם את השני
גם את השלישי וגו' שלש פעמים גם רמז לשלש גאולות
על ידי שלשה צדיקים משה מרדכי משיח שעתיד לגאלנו
בקרוב):

- פרק י"ז -

(א) פתח רבי אלעזר ואמר (שם קי"א) הללויה אודה יי' בכל לבב בסוד ישרים ועדה האי קרא אוקמוה אבל ת"ח דוד מלכא כל יומוי הוה משתדל בפולחנא דקב"ה והוה קם בפלגות ליליא ומשבח ומודה בשירין ותושבחן בגין לאתתקנא דוכתיה במלכו דלעילא.

(ב) דכד אתער רוח צפון בפלגות ליליא הוה ידע דקב"ה בההיא שעתא יתער בגנתא דעדן לאשתעשע עם צדיקייא ואיהו הוה קם בההיא שעתא ואתגבר בשירין ותושבחן עד דסליק צפרא.

(ג) בגין דכד קב"ה אשתכח בגנתא דעדן הא אוקימנא דאיהו וכל צדיקייא דבגנתא כלהו צייתין לקליה כדכתיב
----- פירוש הסולם -----

פרק יז

מאמר אודה ה' בכל לבב

(א) פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, הללויה אודה וגו', מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה, דוד המלך, כל ימיו היה עוסק בעבודת הקב"ה, והיה קם בחצות לילה, ומשבח ומודה בשירות ותשבחות, כדי לתקן מקומו במלכות שלמעלה.

(ב) דכד אתער וכו': וכאשר נתעורר רוח צפוני בחצות לילה, היה יודע, שהקב"ה מתעורר באותה שעה בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, וע"כ היה קם בשעה ההיא, והתגבר השירות ותשבחות עד עלות הבוקר.

(ג) בגין דכד קב"ה וכו': משום, כי כשהקב"ה נמצא בגן עדן, הנה בארנו, שהוא וכל הצדיקים שבגן, כולם מקשיבים לקולו, ככתוב, חברים מקשיבים לקולך השביעני. ולא עוד אלא חוט של חסד נמשך עליו ביום, כמו שלמדנו, שכתוב, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד, אלא, אלו דברי תורה שאמר בלילה, כולם עולים ומתעטרים לפני הקב"ה. ומשום זה דוד המלך, היה עוסק בלילה בעבודת רבונו.

(שיר השירים ח') חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד אלא דחוטא דחסד משיך עליה ביממא כמה דאתמר דכתיב (תהלים מ"ב) יומם יצוה יי' חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד אלא דאינון מלין דארייתא דאיהו אמר כלהו סלקין ומתעטרין קמי קב"ה ובג"כ דוד מלכא הוה משתדל בליליא בפולחנא דמאריה.

ד) ת"ח הללויה בכל אינון שירין ותושבחן דקאמר דוד הא תנינן. דלעילא מכלהון הוא הללויה ואוקמוה. מאי טעמא בגין דכליל שמא ושבחא כחדא. מאי שמא ושבחא שמא דא י"ה. שבחא מאן איהו. אלא דא כ"י דאיהו (הלל בגימ' ה"ס שהוא אדני) מתקנא שבחא תדיר לקב"ה ולא אשתככת כד"א (שם פ"ג) אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. בגין דסדרא דשבחא איהו מסדרת ומשבחת תדיר לגביה. ובג"כ שמא ושבחא כחדא.

----- פירוש הסולם -----

ד) ת"ח הללויה וכו': בוא וראה, הללויה, הנה בכל השירות והתשבחות שאמר דוד, למדנו, שהעליון מכולם הוא הללויה, ובארוהו, מהו הטעם, משךום שכולל שם ושבח ביחד, ושואל, מהו שם ושבח, הנה השם הוא י"ה אבל השבח מה הוא. ומשיב, אלא שבח הוא כנסת ישראל שהיא הנוקבא שנקראת הלל משום שהיא מסדרת תמיד שבח לקב"ה ואינה שוככת, כמש"א, אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל, כי סדרי שבח היא מסדרת, ומשבחת לו תמיד. ומשום זה מרומז במלה הללויה, שם ושבח ביחד. פי' שהשם הוא י"ה ושבח הוא הללו, דהיינו השכינה, שבשבחת תמיד אליו.

ה) אודה יי' בכל לבב. כמה דאוקמוה ביצר הטוב
וביצר הרע בגין דאינון משתכחי תדיר לגביה דב"נ כד"א
(דברים ו') בכל לבבך ואוקמוה.

ו) בסוד ישרים (ועדה) אלין אינון ישראל דכל דרגין
בהו מתעטרן כהני וליואי. צדיקי וחסידי. ישרים ועדה
כד"א (תהלים פ"ב) נצב בעדת אל. ואינון רזא דקב"ה
אתעטר בהו.

ז) ובג"כ בעי ב"נ לשבחא ליה לקב"ה תדיר בגין
דאיהו אתרעי בשירין ותושבחן ומאן דידע לשבחא ליה
לקב"ה כדקא יאות קב"ה קביל צלותיה ושזיב ליה
הה"ד (שם צ"א) אשגבהו כי ידע שמי וגו' ארך ימים וגו'.

----- פירוש הסולם -----

ה) אודה ה' בכל לבב: כמו שבארוהו, שבכל לבב פירושו, ביצר טוב
וביצר הרע. שהם נמצאים תמיד אצל האדם, כמו שאתה אומר, **בכל לבבך**,
ובארוהו שפירושו ביצ"ט וביצה"ר, כי יצה"ט שורה בחלל הימני של הלב ויצה"ר
בחלל השמאלי שבו. אף כאן פירושו כן.

ו) בסוד ישרים: אלו הם ישראל, שנקראים ישרים, משום שכל המדרגות
מתעטרות בהם, כהנים לויים צדיקים וחסידיים. שהם ישרים, **ועדה**, פירושו
כמו שאתה אומר, נצב **בעדת** אל, והם סוד שהקב"ה מתעטר בהם.

ז) ובג"כ בעי ב"נ וכו': ומשום צריך האדם לשבח תמיד את הקב"ה,
משום שהוא רוצה שירות ותשבחות, דהיינו שרוצה להתעטר בחכמה כנ"ל כדיבור
הסמוך, ומי שיודע לשבח את הקב"ה כראוי, דהיינו תמיד כנ"ל, שהוא ע"י המוחין
דהארת חכמה, הקב"ה מקבל תפלתו ומציל אותו. דהיינו כמו שאומר לעיל,
שמתחילה צריכים לזווג של לילה ואח"כ לזווג של יום להמשכת חסדים בתפלת שחרית,
וז"ש אשגבהו כי ידע שמי וגו' אורך ימים וגו'.

ח) פתח ר' יוסי ואמר (שם ל"ב) אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה אתה סתר לי דא קב"ה דאיהו סתר ומגן לב"נ דאזיל בארחי דארייתא ואיהו אסתתר בצלא דגדפוי דלא יכלין לאבאשא ליה. מצר תצרני מעילא ומתתא. לעילא אית ליה לבר נש מארי דאיהו צר לעילא וצר לתתא. ואלמלא יצר הרע לא אשתכח מארי דבבו לב"נ בעלמא בג"כ מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה. יסובבני סלה מבעי ליה מאי תסובבני אלין אינון שירין דאית בהו דרגין להצלה. תסובבני בהו לשזבא לי בארחא והאי קרא איהו כסדרא ואיהו למפרע מהאי גיסא ומהאי גיסא.

----- פירוש הסולם -----

מאמר אתה סתר לי

ח) פתח ר' יוסי ואמר: אתה סתר לי מצר וגו'. **אתה סתר לי**, זה הקב"ה, שהוא סתר ומגן לאדם ההולך בדרך התורה, שה"ס קו האמצעי, והוא מסתתר בצל כנפיו, שלא יוכלו להרע לו, שואל א"כ **מצר תצרני**, למה לי, כי הוא אותו הדבר כמו אתה סתר לי. ומשיב, מלמעלה ומלמטה. מלמעלה יש לו לאדם שונאים, וע"ז נאמר אתה סתר לי, ומלמטה גם כן, ומי הוא, זהו היצר הרע, וע"ז נאמר מצר תצרני. והוא צר למעלה וצר למטה, כמ"ש (מסכת ב"ב ט"ו) יורד ומסית עולה ומסטין, ואלמלא היצר הרע, לא היה נמצא לאדם שואנא בעולם. משום זה אוח"כ, מצר תצרני, על היצר הרע.

רני פלט תסובבני סלה: שואל, יסובבני סלה היה צריך לומר. דהיינו לשון נסתר, שהרי תסובבני, סובב על רני פלט. ולמה אומר **תסובבני** שהוא לשון נוכח. ומשיב, שפירושו הוא, אלו השירים שיש בהם מדרגות להצלה תסובבני בהם להצילני בדרך. ולהקב"ה אמר תסובבני. ומקרא זה אפשר לקראו כסדרו, ואפשר לקראו למפרע, דהיינו, **סלה תסובבני פלט רני תצרני מצר לי סתר אתה מצד זה ומצד זה**, והבנתו אינה משתנה.

(ט) תא חזי באלין שירין ותושבחן דקאמר דוד אית בהון רזין ומלין עלאין ברזי דחכמתא בגין דכלהו ברוח קודשא אתאמרו דהוה שרא רוח קודשא עליה דדוד והוה אמר שירתא ובג"כ כלהו ברזי דחכמתא אתאמרו.

(י) פתח ר' אלעזר ואמר (תהלים קי"ח) דחה דחיתני לנפול ויי' עזרני. דחה דחיתני. דחה דחוני מבעי ליה מאי דחה דחיתני אלא דא סטרא אחרא דדחיא ליה לב"נ תדיר ובעי לדחייא ליה ולאסטאה ליה מעם קב"ה ודא הוא יצה"ר דאשתכח לגביה דב"נ תדיר ולקבליה אהדר דוד ואמר דחה דחיתני לנפול בגין דאיהו הוה אשתדל לגביה בכל אינון עקתין לאסטאה ליה מעם קב"ה ועליה אמר דוד דחה דחיתני לנפול בגיהנם. ויי' עזרני דלא אתמסרנא בידך.

----- פירוש הסולם -----

(ט) תא חזי באלין וכו': בוא וראה, באלו שירות ותשבחות שאמר דוד, יש בהם סודות ודברים עליונים בסודות החכמה. משום שכולם נאמרו ברוח הקודש, שרוח הקודש היה שורה על דוד ואמר שירה. ועל כן כולם ברוח הקודש נאמרו.

(י) פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, דחה דחיתני לנפול וה' עזרני, ושואל, כתוב, **דחה דחיתני**, דחה דחוני היה צריך לכתוב, מהו דחה דחיתני. שהרי הקב"ה לא דחה אותו, אלא השונאים, ומשיב, אלא זה הסטרא אחרא, הדוחה האדם תמיד, ורוצה לדחותו ולהשטותו מעם הקב"ה, וזה הוא היצה"ר הנמצא עם האדם תמיד, ואליו חזר דוד ואמר דחה דחיתני לנפול, משום שהוא היה מסיתו בכל אלו הצרות שבאו עליו להשטות אותו מעם הקב"ה, ועליו אמר דוד **דחה דחיתני לנפול**, בגיהנם וה' עזרני, שלא נמסרתי בידך.

יא) ועל דא אית ליה לבר נש לאזדהרא מניה בגין
 דלא ישלט עליה. וקב"ה כדין נטיר ליה בכל ארחוי
 דכתיב (משלי ג') אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף. (שם
 ד') בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל. וכתיב (שם)
 וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. אמר
 רבי יהודה זכאין אינון ישראל דקב"ה נטיר לון בעלמא
 דין ובעלמא דאתי דכתיב (ישעי' ס') ועמך כלם צדיקים
 לעולם ירשו ארץ ברוך יי לעולם אמן ואמן.

----- פירוש הסולם -----

יא) ועל דא אית ליה וכו': ועל כן יש לו לאדם להזהר ממנו, כדי שלא
 ישלוט בו, ואז הקב"ה שומר אותו בכל דרכיו. שכתוב אז תלך לבטח דרכך
 ורגלך לא תגוף, בלכתך לא יצר צעדך וגו'. וכתיב וארח צדיקים כאור נגה
 וגו'. אמר רבי יהודה אשריהם ישראל, שהקב"ה שומר אותם בעולם הזה
 ובעולם הבא. שכתוב ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. ברוך ה' לעולם
 אמן ואמן.

פרשת ויחי**- פרק י"ח -**

(א) רבי (יצחק) חזקיה פתח ואמר (תהלים קל"ה) הללו יה הללו עבדי ה' הללו את שם יי' האי קרא אית לאסתכלא ביה כיון דאמר הללויה אמאי הללו עבדי יי' ולבתר הללו את שם יי' אלא הכי תנינן מאן דמשבח (לחדא) לאחרא אצטריך לשבחא ליה כפום יקריה וכפום יקריה הכי אצטריך שבחיה ותנינן מאן דמשבח לאחרא בשבחא דלית ב' הוא גלי (גלותא וסבב) גנותיה וצבי לגלאה ליה ועל דא מאן דעביד הספדא על בר נש אצטריך כפום יקריה ולא יתיר דמגו שבחיה אתי לגנותיה ובכלא שבחא אצטריך כפום יקריה.

(ב) ת"ח הללויה הכא אית שבחא עלאה דמארי דכלא אתר דלא שלטא ביה עינא למנדע ולאסתכלא (ס"א)

----- פירוש הסולם -----

פרק יח**מאמר הללו עבדי ה'**

(א) רבי חזקיה פתח וכו': רח"פ ואמר הללויה הללו עבדי ה' וגו'. במקרא זה יש להסתכל, כיון שאמר הללויה, למה אומר עוד, הללו עבדי ה', ואחר כך, הללו את שם ה'. ומשיב, אלא כך למדנו, מי שמשבח לאחר, צריך לשבח אותו לפי כבודו, וכפי כבודו צריך להיות שבחו. ולמדנו מי שמשבח לאחר בשבח שאין בו, הוא מגלה גנותו. כלומר, שמסבב שיגולה גנותו. ועל כן, מי שעושה הספד על אדם, צריך שיהיה כפי כבודו ולא יותר. כי מתוך שבחו סופו שיבוא לידי גנותו. ותמיד צריך השבח להיות רק כפי כבודו.

(ב) ת"ח הללויה וכו': בוא וראה, הללויה, כאן, יש שבח עליון של אדון כל, מקום שאין העין שולטת בו לדעת ולהסתכל, שהוא נסתר מכל הנסתרות, ומי הוא, הוא השם יי' ה', שם, העליון על כל. פירוש, השם יי' ה"ה ס

(אתר) דאיהו טמירא דכל טמירין ומאן איהו י"ה שמא עלאה על כלא.

(ג) ובג"כ הללויה שבחא ושמא כחדא כלילן כחדא והכא סתים דאמר הללויה ולא אמר מאן הללויה למאן אמרו הללו אלא כמה די"ה סתים הכי שבחא דשבחי סתים אינון דמשבחי לא ידענא מאן אינון והכי אצטריך למהוי כלא סתים ברזא עלאה ולבתר דסתים ברזא עלאה גלי ואמר הללו עבדי יי' הללו את שם יי' בגין דדא איהו אתר דלא סתים כההוא עלאה טמירא דכל טמירין דא הוא אתר דאקרי שם כד"א (שמואל ב' ו') אשר נקרא שם שם יי'.

(ד) קדמאה סתים דלא (ס"א דא) גלייא (תנינא) סתים וגלייא ובגין דקיימא באתגלייא אמר אינון דקא פירוש הסולם

ג"ר, כי קוצו של י' ה"ס כתר, י' ה"ס חכמה, ה' ה"ס בינה. ואין השגה בג"ר כנודע, וז"ש אתר דלא שלטא ביה עינא וכו'.

(ג) ובג"כ הללויה וכו': ומשום זה, הללויה, הוא שבח ושם ביחד כלולים כאחד. כמ"ש לעיל (וישלה פ"ג ד"ה ת"ח ע"ש) וכאן סותם הדבר שאומר הללויה ואינו אומר, מי הוא האומר הללויה, ולמי יאמרו הללו. אלא כמו השם י"ה הוא סתום, כך השבח שמשבחים, סתום, ואלו המשבחים איני יודע מי הם. וכך צריך להיות סתום הכל בסוד עליון ואחר שכבר סתם בסוד עליון, גילה, ואמר, הללו עבדי ה' הללו את שם ה', שגילה מי הם המהללים ולמי המה להללים, משום שזה הוא מקום, שאינו סתום כאותו העליון הנסתר מכל הנסתרות, שהוא י"ה. כי זהו מקום שנקרא שם, דהיינו הנוקבא, כמ"ש א אשר נקרא שם שם ה', שפירושו הנוקבא שנקראת, שם.

(ד) קדמאה סתים וכו': הראשון, שהוא י"ה סתום ואינו מגולה, השני שהוא שם ה', סתום ומגולה. ומשום שהוא עומד בהתגלות, אמר הכתוב, שהם משבחים למקום ההוא, הנקרא שם ה', ומי הם המשבחים, ואמרו, שהם עבדי ה', הראויים לשבח למקום הזה, לנוקבא.

משבחי לההוא אתר מאן אינון וקאמר דאינון עבדי יי' דאתחזון לשבחה לאתר דא.

(ה) יהי שם יי' מברך מאי שנא דקאמר יהי אלא יהי רזא דאמשכות' מההוא אתר עלאה דאיהו סתים דקאמרן דאיהו י"ה עד רזא דברית דאיהו יו"ד תתאה כגוונא דיו"ד עלאה שירותא כסופא.

(ו) ובגין כך יהי רזא דאמשכותא מטמירא דכל טמירין עד דרגא תתאה ובמלה דא אתקיים כל עובדא דבראשית כד"א (י"ו ב) יהי י רקיע יהי מאורות יהי אור.

(ז) בכל אינון עובדין דלעילא כתיב יהי בכל אינון עובדין דלתתא לא כתיב יהי בגין דרזא דא דאיהו (ס"א אמשכותא) מרזא עלאה סתימין דכל סתימין לא אתקיים מלין תתאין דלתתא.

----- פירוש הסולם -----

(ה) יהי שם ה' מבורך: שואל, מהו השינוי שאומר יהי, ומשיב, אלא יהי ה"ס המשכה מאותו מקום עליון שהוא סתום, שאמרנו, שהוא י"ה, עד סוד הברית, שהוא יוד תתאה כעין עלאה, ההתחלה כסוף.

(ו) ובגין כך, יהי וכו': ומשום זה, יהי י, הוא סוד ההמשכה מן הנסתר מכל הנסותרות שהוא י' ראשונה של יאהדונה י, עד מדרגה התחתונה, שהיא י' אחרונה של יאהדונה י' כנ"ל. שז"ס שתי היודין של יהי י. בדבר זה נתקיים כל מעשה בראשית, כמש"א, יהי רקיע, יהי מאורות, יהי אור.

(ז) בכל אינון עובדין וכו': בכל המעשים של מעלה, דהיינו הרקיע והאור והמאורות, כתוב יהי, בכל המעשים של מטה, דהיינו הארץ והימים, ואשר בהם, לא כתוב יהי י, משום שסוד הזה של יהי י, שהוא המשכה מסוד הסתום מכל סתום, שהוא י' ראשונה של יאהדונה י, אינו מתקיים רק בדברים עליונים של מעלה ולא באלו הדברים של מטה.

ח) ובדא מתברך שמא קדישא בכלא ועל דא כתיב
יהי שם יי' מברך וגו' ממזרח שמש עד מבואו דא אתר
עלאה דקא נהיר מניה שמשא ונהיר לכלא ודא הוא אתר
דרישא עלאה סתימאה.

ט) ועד מבואו דא הוא אתר קשרא דאתקשר ביה
מהימנותא כדקא חזי ומתמן נפקן ברכאן לכלא ועלמא
מהכא אתון כמה דאתמר ובגין כך קיימא האי אתר
לאתזנא מעילא ולא תברכא מתמן וכלא קיימא
באתערותא דלתתא דמתערי אינון עבדי יי' כד מברכי
שמא קדישא כדקאמרון. ובגין כך דאיהו באתגלייא כתיב
הללו עבדי יי' הללו את שם יי'.

----- פירוש הסולם -----

ח) ובדא מתברך וכו': ובזה, מתברך השם הקדוש בכל, וע"כ כתוב,
יהי שם ה' מבורך וגו'. ממזרח שמש וגו', זהו מקום עליון, שהשמש שהוא
ז"א, מאירה ממנו, וזהו מקום של ראש העליון הסתום, שהוא ראש א"א.

ט) ועד מבואו: זהו מקום קשר, שנתקשרה בו האמונה, שהיא הנוקבא,
כראוי, ששם יחוד ז"א ונוקבא, ומשם יוצאות הברכות לכל, והעולם, שהוא
הנוקבא, ניזון מכאן, כמו שלמדנו. ומשום זה, עומד מקום זה, שהיא הנוקבא,
להיות ניזון מלמעלה ולהתברך משם. והכל תלוי בהתעוררות שלמטה. שאלו
עבדי ה' מתעוררים כשמברכים את השם הקדוש, שהיא הנוקבא, כמו שאמרנו,
(באות ד') שמשום שהיא בהתגלות, כתוב, הללו עבדי ה' הללו את שם ה'.

- פרק י"ט -

(א) ר' חזקיה פתח (תהלים קל"ט) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו וגו' האי קרא אוקמוה בכמה אתר. אבל ת"ח כל אינון נשמתין דהוו מיומא דאתברי עלמא כלהו קיימי קמי קב"ה עד לא נחתו לעלמא בההוא דיוקנא ממש דאתחזון לבתר בעלמא וההוא חיזו דגופא דב"נ דקאים בהאי עלמא הכי קאים לעילא.

(ב) ובשעתא דנשמתא דא זמינא לאחתא בעלמא ההיא נשמתא בההיא דיוקנא ממש דקיימא בהאי עלמא הכי קאים (לעילא) קמי קב"ה ואומי לה קב"ה דיטור פקודי אורייתא ולא יעבר על קיימיה.

----- פירוש הסולם -----

פרק יט

מאמר גלמי ראו עיניך

(א) ר' חזקיה פתח וכו': רח"פ, גלמי ראו עיניך ועל ספרך וגו'. מקרא זה העמידוהו בכמה מקומות אבל בוא וראה, כל אלו הנשמות שהיו מיום שנברא העולם, כולן עומדות לפני הקב"ה מטרם שיורדות לעולם, באותה הצורה ממש שנראות לאחר כך בעולם, ובאותה מראה של גוף האדם העומד בעולם הזה, כן הוא עומד למעלה.

(ב) ובשעתא דנשמתא דא וכו': ובשעה שהנשמה מוכנת לרדת בעולם, נשמה ההיא, באותה צורה ממש שעומדת בעולם הזה כן עומדת לפני הקב"ה, והקב"ה משביע אותה שתשמור מצות התורה, ולא תעבור על חוקי התורה.

ג) ומנא לן דקיימין קמיה דכתיב (מלכים א' י"ז) חי יי' אשר עמדתי לפניו עמדתי וודאי והא אוקמוה ובג"כ גלמי ראו עיניך עד לא יתחזי (צולמא) בעלמא. ועל ספרך כלם יכתבו דהא כל נשמתין בההוא דיוקנא דלהון כלהו בספרא כתיבין. ימים יצרו הא אוקמוה יצרו ודאי. ולא אחד מהם בהאי עלמא למיקם בקיומא דמאריהון כדקא חזי.

ד) ת"ח יומין דב"נ כד זכי בהאי עלמא בעובדין טבאן יומין דיליה אתברכאן לעילא מההוא אתר דאיהו מדת יומוי. פתח ואמר (תהלים ל"ט) הודיעני יי' קצי ומדת ימי מה היא וגו' האי קרא אוקמוה אבל ת"ח קצי דא קץ הימין דאיהו מתקשר ביה בדוד. ומדת ימי מה היא איהו דאתמני (נ"א דאית ממנא) ממש על יומוי.

----- פירוש הסולם -----

ג) ומנא לן דקיימין וכו': ומאי לן שהנשמות עומדות לפניו, שכתוב, חי ה' אשר עמדתי לפניו, **עמדתי** ודאי, דהיינו מטרם שנברא, וכבר בארוה. ומשום זה, **גלמי ראו עיניך**, מטרם שנראה בעולם, **ועל ספרך כולם יכתבו**, כי כל הנשמות, באותה צורה שלהן, כולן בספר כתובות. **ימים יצרו**, כבר בארוהו שמיוצרים בודאי, כלומר שנעשה מהם לבוש להתלבש בו. **ולא אחד בהם**, שאין יום אחד בהם בעולם הזה, שיוכל לעמוד בקיום לפני אדונו כראוי.

מאמר ומדת ימי מה היא

ד) ת"ח יומין דב"נ וכו': בוא וראה, ימיו של אדם, כשזוכה בעולם הזה במעשים טובים, הימים שלו מתברכים למעלה ממקום ההוא שנקרא **מדת ימיו**, שהיא בינה. פתח ואמר, הודיעני ה' קצי ומדת ימי וגו', מקרא זה בארוהו. אבל בוא וראה, **קצי**, זהו קץ הימין, שהוא מתקשר בדוד. **ומדת ימי**, זהו שנתמנה ממש על ימיו. שהיא בינה. (וענין קץ הימין עי' לעיל פרשת נח).

(ה) אמר רבי יהודה הא שמענא מר"ש מעון דהאי קרא אתמר על אינון יומין דאתגזרו עלוי מאדם קדמאה דאינון ע"ד הא אתמר דחיין כלל לא הוו ליה אלא דיהיב ליה אדם מאינון יומין דיליה שבעין שנין.

(ו) ורזא דא וילון לא משמש כלום וסיהרא לא נהרת מגרמה כלל ושבעין שנין נהרין לה בכל סטרהא ואינון חיי דוד סתם ועל דא בעא דוד לקב"ה למנדע רזא דא על מה לית לה חיין לסיהרא מגרמה ולמנדע עקרא דילה.

(ז) ומדת ימי מה היא דא הוא דרגא (ס"א דעלמא) עלאה סתימא דאיהו קיימא על כל אינון יומין דאינון חיין דילה אתר דנהיר לכלא. אדעה מה חדל אני אמר דוד אנדע על מה חדל אנא נהורא מגרמי ואתמנע מני כשאר כל אינון נהוראין עלאין דאית לון חיין לכלהו
----- פירוש הסולם -----

(ה) א"ר יהודה וכו': אר"י, הנה שמעתי מר' שמעון, שמקרא זה נאמר על אלו הימים שנגזרו עליו מאדם הראשון, שהם ע' שנה. כי למדנו, שלא היה לדוד חיים כלל, אלא שנתן לו אדם הראשון מימיו, ע' שנה.

(ו) ורזא דא וילון וכו': וזה סוד, הרקיע וילון, שהוא כנגד המלכות, אינו משמש כלום, כי הלבנה, שהיא מלכות, אינו מאירה מעצמה כלום, שז"ס שדוד, שהיא כנגד המלכות אין לו חיים. ושבעים שנה מאירים אליה, אל המלכות, מכל צדדיה, שהם ז"ס חג"ת נהי"מ מז"א, שכל אחת כלולה מעשר והם שבעים. והם חיי דוד סתם. ועל כן בקש דוד מן הקב"ה לדעת סוד הזה, למה אין חיים אל הלבנה מעצמה, ורצה לדעת השורש שלה.

(ז) ומדת ימי מה היא: זו היא מדרגה עליונה סתומה, שהיא בינה, שנקראת מדת ימי, משום שהיא עומדת על כל אלו הימים שהם חיים של המלכות, כי חג"ת נהי"מ דז"א נמשכים מן הבינה, היא מקום המאיר לכל. אדעה מה חדל אני: אמר דוד, אדעה על מה חדל אני אור מעצמי, ונמנע ממנו להיות כשאר כל אורות העליונים שיש להם חיים לכולם מעצמם, ואני על מה אני חדל מאור, ועל מה נמנע ממני. וזה הוא שבא דוד לדעת, ולא ניתן לו רשות לדעת.

ואנא על מה אנא חדל ועל מה אתמנע מני ודא הוא דבעא
דוד למנדע ולא אתייהיב ליה רשותא למנדע.

- פרק כ' -

(א) פתח ההוא ינוקא ואמר (תהלים ל"ז) לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה. לדוד אי שירתא לא קאמר אי תפלה לא קאמר. אלא בכל אתר לדוד סתם רוח הקדש אמרו:

(ב) אל תתחר במרעים. מאי אל תתחר במרעים, אל תתחבר מבעי לי'. אלא אל תעביד תחרות במרעים. בגין דלא ידעת יסודא דגרמך, ולא תיכול לי', דילמא איהו אילנא דלא אתעקר לעלמין, ותדחי קמי'.

----- פירוש הסולם -----

פרק כ**מאמר אסרי לגפן עירה**

(א) פתח ההוא ינוקא וכו'. פתח אותו ילד ואמר, לדוד אל תתחר במרעים וגו'. שואל לדוד, אם שירה הוא אינו אומר לדוד מזמור שיר. ואם תפלה, אינו אומר תפלה לדוד. ומשיב, אלא בכל מקום שנאמר דוד סתם, רוח הקודש אמרו.

מאמר אל תתחר במרעים

(ב) אל תתחר במרעים: שואל מהו אל תתחר במרעים, היה צריך לומר אל תתחבר במרעים, ומשיב, אלא, אל תעשה מדנים במרעים, משום שאינך יודע היסוד של עצמך, דהיינו בחינת גלגול נשמתך, ויכול להיות שלא תוכל לו, אם הוא אילן שאינו נעקר לעולם, דהיינו נשמה בלתי מגולגלת לעולם, שהיא חזקה מאד, ואז תדחה לפניו.